

Három-egy Isten áldva légy,
Győzelem, áldás mind tiéd.
Áldjuk a Jézus szent nevét,
Amely a Sátánt zúzza szét.
Hát vigadozzunk mindnyájan.
Áldjuk a Jézust Anyjával,
És esedezünk térden őt,
Áldja meg ezt az esztendő!

(Cantus Catholici -1674)

BULÁNYI GYÖRGY

2009-ből 2010-re váltó KARÁCSONY

1. Mennyből az angyal...

2. Az Atya, aki nagyon szereti minden gyermekét, a Fiú, aki azt akarja, hogy társainkat úgy szeressük mint sajátmagunkat – őt pedig mindnyájan nagyon tudjuk szeretni, a Lélek pedig, aki karikában összeölel minket, mint mindnyájunkat közel 90 éve a Ferenc téren egy tanító néni – ez az egészen érted vgyok Egyisten legyen most is mindnyájunkkal...

3. Kyrie Eleison, ó istenünk örvendezni és háladalt zengedezni jöttünk most! Kriszte Eleison, Kkyrie...

4. Glória szálljon a mennybe fenn, jöjjön a földre a béke...

5. Könyörgés

6. Stille Nacht, Heilige Nacht...

7. Csordapásztorok...

8. Alleluja.. Ó gyönyörű szép, Titokzatos éj...

9. Tisztíts most meg engem nagyon, Istenem, hogy méltó lehessen felolvasni karácsonyi örömhíredet.

10. Lukács: 2. 1-20: Azokban a napokban Augustus császár elrendelte, hogy írják össze a földkerekség...

11. Testvéreim, kifordulok az ősi cívis városa rendházkapuján a már decembervégi, tehát hatva év előtti tiszta sötétben a Varga utcán. Megyek azaz hogy csak botorkálok. A sarkon meg jobb felé térek, sietős lépésekkel haladok előre a Szentannán, és átvágok a széles úton. Megkeresem a **Kandia utcát**. Majd az ötvenes és hatvanas években, amikor szabadulásról álmodom, mindig ezt a kicsiny házat keresem, a Bokor első otthonát. Gaizler Gyuszinak s Madarász Jutkának vették a szülők, akik nagyon féltették tőlem Gyuszt, akit harmadéves Ludovikásként avattak hadnaggyá és ki sem ért a Donhoz... egy átkarolással került hadifogságba. Rákosi apánk megígérte, hogy karácsonyra hazajönnek a foglyok. Gyuszi még itthon sem volt, de szülei már 45 szeptemberében beírták őt az orvostudományi karra, évfolyamtársa lett Szabó Mártinak. 49 karácsonyán, amikor botorkálok a Varga utcából a Kandia felé, Gyuszi már negyedéves... Mért botorkálok? A BOKOR első közös karácsonyestjére megyek. Írtam rá valami nagyon szépet. Karácsonyra csak nagyon szépet szabad! Ez teltt akkor tőlem.

NARRÁTOR: A Szűz méhében fogan és fiút szül. A neve Emmánuél lesz, azaz velünk az Isten. Izaiás szavát: "Az Úr elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, a szelídeknek, az elnyomottaknak" -ez az Emmánuél magára értelmezi a názáreti zsinagógában. És elkezdődik ez a szegényekhez küldetés már a betlehemi éjszakában. El, mert az angyali sereg a pásztoro-

XVII. évfolyam 1. szám

2010. január

TARTALOM:

A Koinónia régebbi számai elérhetők: www.bulanyi.hu

Bulányi György, 2009. Karácsony	1631
Cser Ferenc, Mellérendelő szemléleti mód	1633
EVT, Nyilatkozat	1635
Bálint Miklós, Nyílt levél	1638
Hankiss Elemér, Igazságtalan ország?	1639
Sütő Zoltán, A magyar ősiség pozíciója	1642
Reményik Sándor, Lefelé menet	1644
Klima Sándor, Miatyánk	1644

Szerkesztőség: Bulányi György, 1052 Bp., Piarista köz 1. V./505.

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség: bulanyi@freemail.hu, 06-1-48644-62; faragoferi@gmail.com, 06-20-9872-982

kat küldi el elsőül hozzá. Jeruzsálem előkelőit, a királyt, a papi fejedelmeket, az ároni papságot, az előkelőket, a lágyruhásokat, a gazdagokat nem értesíti. Inkább a pásztorokat. Ezek voltak közel hozzá. Emmánuél közéjük ment megszületni. Az ő világukba. Az alkalmi istállólól használt barlangba. Oda jött el az ég Királya.

KÉRDEZŐK: Megkérdezzük Téged, betlehemi Kisdéd, miért a szegényekhez jöttél? Miért a szegényeknek akarsz hirdetni az örömhírt? Azt, hogy megnyílt a végtelen és eltörlőd a halált? Miért istállóba mentél megszületni? Miért ez a kínos és kellemetlen egyoldalúság? Átvitetheted volna magadat az egyik főpap meleg házába. Mosolyogsz reánk Te, emberré lett Isten? De félek ettől a szalmáról jött emberi mosolytól. Miért találsz rendjén valónak, ami semmi-képpen sincs rendjén? Felelj nekünk! Ki akarsz fosztani bennünket? Tönkre akarsz tenni bennünket? Szalmára akarsz minket is fektetni? Miért akarsz szegénnyé tenni bennünket? Miért jöttél ide istállóba? Miért jászolban fekszel? Miért állati meleggel melegszel? Miért falusi ács az apád? S ha már nem tudom miféle furcsa ízlésből így csinál-

tad mindezt, legalább kiakaszthatnál egy táblát. Valahogy ilyenformán: Karácsonyi öröm! Megtekintés vételkényszer nélkül! Jó, jó! Kilehet jönni, meg lehet úszni vételkényszer nélkül is. De rámosolyogsz az emberre, letérdelteted, s utána már hiába is akarnék menekülni. A karácsonyi öröm ott bent marad az istállóban, és nem tudok többé nélküle élni. Miért szólsz az angyalok által, hogy Te adod szívembe a békességet? Miért szól mosolygásod felém? Hogy Te, emberré lett Isten értesz engem a szívem mélyéig, engem, aki - ha rám nézel - már tudom is, hogy ember vagyok, akinek Istenné kell lennie! Miért nézel úgy rám, hogy belém kell vágódnia a megvilágosodásnak, hogy Te, Istenem, aki ember is vagy, Te tudod megmutatni nekem, - aki ember vagyok, de az Isten életébe vagyok meghíva, - az utat. Te, szalmán fekvő Kisdéd, miért delejezed belém, hogy betlehemi nyomorúságod az én utam? Hogy Te vagy az Út? Miért nézel úgy reám, hogy ne legyen többé nélküled életem, csak vergődésem? Miért akarod elhitetni, Te istállóba szorult Koldus-Jézus, hogy csak a Te utadon van Élet? Miért ez a lenyűgöző, letérdeltető, kegyetlen és feltétel nélküli mosoly? Nézd, Te betlehemi Kisdéd: felöltöztetünk bársonyba, puhába. Eltitkoljuk alacsony, kínos és kellemetlen származásod. Ragyogni fogsz, mint a bíborban születettek. Átviszünk Jeruzsálembé, vagy Párizs legelőkelőbb negyedébe, palotába, fényesbe és, nagyba. Ringó, mennyezetes, csipkés, pelyhes bölcsőbe, kandalló melegéhez. Selymek, és brokátok fognak suhogni körülöttem. Rózsáligetek illata fog áradni a körülöttem forgók ruháiból. Mosolyogj hát, s mondjad, hogy tegyük! Szólj, Jézus, hozzánk! Mondd, miért akarsz kifosztani? Miért jöttél közénk lehetetlen példájú életteddel? Miért üresítetted így ki magadat? Te, akinek a minden a birtoka, miért vetted fel az ember, a szolga alakját, miért vállaltad egyáltalán az embersors nyomorúságát? S azt is töretlenül végig. Miért? Miért? - Értsd meg, hogy Te teheted, amit akarsz, semmi közünk hozzá. Isten vagy, nem tudunk beleszólni a dolgaiba. De értsd meg, hátunkon is csattan az ostor! Lenyűgözől és hívsz magad után, Te istállóban, jászolban fekvő Kisdéd!

JÉZUS: Békesség! Békesség a jóakarátú embereknek! Hallom az angyalok énekét, és meglással lázasan dobogó szívem verése. Meglással és elcsendesül. El, olyannyira, hogy kezdem hallani a Kisdéd szavát, kezdem megérteni mosolyát. Ezt mondja: Értem, amit mondasz. Látom, miért ver lassan a szíved. De nem tudod, mit beszélsz. Nem, mert ha tudnád, nem mondanád. Szegény szerencsétlenem, hát nem érzed, hogy magad ellen beszélsz? Miért lett fájó és szorongó a szíved, miközben elsírtad butuska szíved sok ostobaságát. Figyelj csak rám, megérted majd: nincs más mód a boldogságodra, csak ha kifosztalak. Nem érted? Figyelj csak! Magad is tudod, nincsen semmid sem nélkülem, csak én tudlak gazdaggá tenni. Csak én tehetem, hogy legyen valamid. Mi neked a bársony, és mi neked a puha? Ha lesz bársonyod, és lesz ruhád, annál gyötrőbb lesz a vágyad a még puhábbra, a még bársonyosabbra. Mi neked a csillogó város? Hiszen ha odakerülsz, nem érdekel már, csak a legcsillogóbb, melyet féltékeny kézzel rejt el előtted a Holnap, a Jövő vagy a Soha. Mi neked a palota? Mikor fogsz eljutni meg nem nyírbált gyermekálmáidnak kacsalábon forgó üveg-ezüst-gyémántkastélyába? Mi neked a kandalló melege, amikor nem tudja felmelegíteni a szívedet, melyet a magaméről, a hűvös éjszakában is izzóan meleg szívemről mintáztam? Mi neked a gazdagság, hiszen egyre nyomor-

rultabb, egyre kietlenebb és egyre szegényebb leszel tőle?! Kéjekbe kell fojtanod magad, mámorba kell mártanod gyötrő ürességed, csakhogy felejtss koldus szegénységed! Mit akarsz a bőséggel? Hiszen megcsömörlesz tőle! Le kell fékezned vágyaid, kevesebbre kell szorítanod magad csak, hogy meg ne öljön a vágyad. Fáradt-öregem kell biztatgatnod magad: "Csak a szerénynek nem hoz vágya kint." Emlékszel a meséből a királyra, aki hiába vett magára száz kabátot, hiába fűttette ájulásig a kandallókat? Fázott szegény, fázott nagyon. Miért akarsz te is a vágyaknak ilyen szerencsétlen királyra lenni? Miért akarsz a nyomorúság koldusútjára jutni kabáttal és palotával, bársonnyal és kandallóval?

Mert téged nem boldogíthat más, csak én. Csak én, a Szeretet Istene, a hatalmas, a gazdag, a mindent bíró. Én, aki a Végtelen vagyok. S aki mégis odahagytam a végtelen Isten alakját, s eljöttem közétek a véges, az ember alakjában. Én, a gazdag, aki mégis kiüresítette magát, hogy csak ez az istálló jusson cserébe a mennyért. Én, az Úr, a hatalmas, aki szolga lettem. Elemek, és hideg kiszolgáltatottja, és rászorulója az állat melegének..., én, akinek semmi sem hiányzik, mert minden az enyém. Érted már, hogy miért vagyok számodra én az egyetlen lehetőség? Miért csak erre nyílik számodra út a boldogság felé? Meg tudod-e látni, hogy csak erre nyílik számodra méltó, vágyad kielégítő perspektíva? Ha bársonyban jársz, és palotában hálsz, mit csinálsz a vágyaddal? S most már talán érted egészen, hogy miért jöttem így? Ilyen szegényen, ilyen kifosztottan. Lásd, számomra semmi sincsen, amit magamévá kellene tennem, hiszen minden az enyém. Ez az én boldogságom, az isteni boldogság. S téged úgy teremtettek meg a magam mintájára, testvéremnek a Szentháromságban, hogy neked is csak ez lehessen a boldogságod. Azért nem tettem ki a táblát, hogy vételkényszer nélkül. A boldogságod, azaz léted legfőbb belső mozgatóereje kényszerít, hogy belenézz a szemembe. S azért nézek úgy reád, hogy jönnöd kell utánam barlangba és istállóba, föld határáig és keresztfára mindenütt utánam. Ahova hívlak. És közben kifosztalak. Egészen, vagy majdnem egészen. Ha nagyon hű leszel, alighanem egészen kifosztalak, mert csak így lehetsz gazdag. Csak így lehet a tied az, amire vágyol, aminél kevesebb ki nem elégít: a Minden. Látod, ezért jöttem a szegényekhez. Ezért nem a gazdagokhoz, mert míg el nem kezdenek szegények lenni, szép sorjában odaadni mindenüket, amire nincs szükségük a további adáshoz, addig meg nem értenek engem. Ezért nem is megyek hozzájuk, csak hozzátok, akik akartok szegények lenni. Ezért jöttem a barlangba, az istállóba, ezért fekszem jászolban. Miért? Hogy téged boldoggá tegyelek. Mert ez az Isteni boldogság: másokat boldoggá tenni. Ez a tiéd is, s ezt bársonyból, palotából nem, ezt csak ebből a jászolból tudom elmondani neked. Ne félj tehát! Azt hoztam, amit vártál, örömet, boldogságot. Úgy legyen!

NARRÁTOR: 1949-ben a debreceni közösségek karácsonyestjén hangzott el. Éppen 60 éve. 22 évi csipke-rózsika álom után megjelent a KARAJ első kötetének nyitó lapján – Régi Írás címmel. Újabb 24 év után a MTA Környezetvédelmi Lexikona I-II. megemlíti róla, hogy megszületett vele a Bokor zöld filozófiája, mely a magyar környezetvédelem első irodalmi jelentkezése. Első gondolatom Aranyra rímelt: Ó, ha még egy olyat énekelni tudnék... Nem lehet olyat! Ma másról kell szólnia, mint akkor! Akkor arról, hogyha el is kell pusztulnunk, pusztuljunk öntudattal. És ma, 60 esztendő után mi a helyzet? A sírt, hol nemzet sülyed el... Mitől? Nem akar élni. Egy nőre 1,2 gyerekszülés esik. A 21. század végére kihalhat az utolsó magyarul beszélő ember. Végso ok? A szülők, akik biztosítják gyermekeik számára a lefekvés lehetőségét.

Megmenthető a nemzet, ha újra érvénybe lépnek a nagylétai szokások, ha megszűnik a segély meg az áfa. A Bokor a 60 év alatt megtanulta, hogy nagyobb boldogság adni, mint kapni. Megtanulta, hogy nem szabad gyilkolni. Legkevésbé saját nemzetünket szabad halálra ítélni. Mért egykézük ilyen körülmények között az egyházi vezetőréteg, amikor magam is szégyellem, hogy nemzetem kipusztítója vagyok? Magam azt hiszem, hogy mindenkinek meg kell fognia a kapanyelet, enélkül nem tudunk kikerülni a nagytöke hatalmából.

Sinka István: Virág-ballada

Szil-Tarcsán az őszi erdőn hét nagy erős kondás
vacsorázott s velük együtt Eső-Virág András,
aki jött csak valahonnan, maga se tudta, hogy honnan.

Oldalt varrott csizmájára port rakott a messze
s mutatta az útja hosszát, s azt, hogy nem kereste:
falevélként, irgalombul hajtja a szél, ha elindul...?

...Ült az erős hét kondással, szalonnát sütöttek
s körülöttük láthatatlan harangok ütöttek.
Tudatták, hogy jön az óra s hamarosan koporsóba

fektetik Virág András az erdei kondások.
- A csend nyelvén üzentek a puha csobbanások.
Bennük tán a táj riadt fel halált sejtő kis jelekkel.

Mikor a szalonna megsült: tölgyfa-csobolyóból
nagyot ittak... nyolc ember egy fadongájú tóból.
Azután meg rádudáltak. Máskor úgyis csak bút láttak.

Kivált Eső Virág András, kinek fél kenyere
se volt soha... s mint a pusztá, pusztá a tenyere.
Abba borult ő csak, hogyha pihenni a vágy elfogta.

Volt neki egy citerája: akár annyi ezüst –
pedig barnára fogta már az idő meg a füst.
Oldalán a csillag, a hold, s rá volt faragva a mennybolt.

S volt egy aranyszín tolla is... Mérhetetlenségből
szállt az a toll... úgy szedte fel fütyölve a rétről.
Fütyölt bizony, mert nem tudta: attól nem lesz többé
nyugta.

Citerával, a szép tollal lett aztán elveszett.
- Megnőtt benne minden dal és minden emlékezet.
S szegény... egyre hordta őket, mint az ég a nagy
esőket...

Mondom: a hét nagy kondással ültek a fák alatt
inn Szil-Tarcsán és dudáltak, és az idő haladt.
Virág ekkor elővette tollát s a húrokra tette.

A húrokon egy hős ország támadt fel dalolva,
- a hét kondás hallgatta csak egymásra hajolva.
S összesúgtak, hogy megölik: leszúrják, vagy
agyonlövik.

Hát mért játszik sokkal szebben, s más húron a bolond
– Testét majd a dísnófertő belepi, vagy a lomb.
Hallgatták a húr pengését s elővette mind a kését.

Azután körülvették András, mint herceget álnok,
bosszús, irigy, erdőnyölvő, nagyhajú királyok.
S mire odanézett a hold: Eső-Virág András csak – volt.

Testét fertőbe vetették, rácsaltak vagy hat kant;

pengették a citeráját, de az széjjelpattant;
oldaláról lehullt a hold, s kétfelé hasadt a mennybolt.

A tolla meg elszállott a, el a messzeségbe,
hét nagyhajú gonosz elől mérhetetlenségbe.
Akkor szólott a legvénebb: - átka ne legyen a vérnek!

Temessük el Virág András, nőjön mező rajta -
s ha tavasz jön: nagy nyáját a pásztor ide hajtja.
Bizony mondom: jövődre tej lesz és méz őbelőle.

Amikor hát jött a hajnal: a hét gonosz kondás
kikereste a sár alól, s így lett Virág András
televényföldje a fának, s ágya száz új ibolyának

CSER FERENC

A MELLÉRENDELŐ SZEMLELETI MÓD (RÉSZLETEK)

A mellérendelés és az alárendelés

Hogy a kérdést megközelítsük, vegyük mindenképp vizsgálat alá a családot. Milyen ott az emberi viszony? Természetesen bonyolult, ahol a gyermek/szülő viszony az idő nagy részében alárendelő jellegű, de ez mégis sokkal inkább vezéri és nem főnöki. A szülők egymáshoz való viszonya azonban nem föltétlenül alá- ill. fölé rendelő! Még akkor sem, ha tudomásul vesszük, hogy a két szerepkör, az anyai és az apai nem azonos. Két egymástól eltérő minőséggel találkozunk itt és még sem szükséges azokat egymással szembeállítva, egymásra vonatkoztatott érték kategóriává alakítanunk. Miről is van tulajdonképpen szó?

Jobban megérthető a viszony, ha visszatekintünk az állatvilágba, ott is a madarakéba. Jól tudott, hogy a madaraknál nagyon gyakran a nőstény, a tojó szürke, színtelen, miközben a hím, a kakas meg színes, tarka. Beke Kata a Mert az ember kétnemű c. remek könyvecskéjében a Színes tollak, színvak férfiak c. fejezetében foglalkozott ezzel a kérdéssel. A madaraknál ez a színmegosztás, ugyanis, nem a véletlen műve. Szorosan kapcsolódik a két fél eltérő biológiai szerepköréhez. Ugyanis a hím és a nőstény szerepköre nem csak a tojás kikeltésében különbözik, hanem az utódok, a csibék 'főnevelésében' is. Hogy ez sikeres legyen, ahhoz a madárcsaládnak valamiféle védelemmel kell rendelkeznie. Egyikük feladata a fészek és a mozgásképtelen utódok védelme, a másiké pedig az, hogy az esetleges támadót (ragadozót) a fészektől elvezesse. Az első feladat rejtezkedést és nagy fokú taktikai készséget igényel, mert neki akkor kell cselekednie, ha a ragadozó váratlanul mégis a fészeknél terem.

A másíknak meg figyelemfelkeltőnek kell lennie, a fészektől távolra kell elvezetnie a ragadozót - esetleg úgy, mintha magát kínálná prédául -, és amikor már kellő távolra jutottak a kritikus helytől, akkor kell gondoskodnia a saját életének védelméről. A hím tehát színes és stratégia, a tojó meg szürke, vagy a környezetével harmonizáló színű, és taktikus. Melyik van a másíknak alárendelve, hiszen itt összehangoló, parancsnoki harmadikat nem találunk? Egyik sem. A két szerepkör a 'család' védelme és fönntartása szempontjai szerint egyenértékű, a két szülő egymás mellé rendelt. Ezt fejezi ki a magyar nyelv is a feleség és férj szóval, amit azonnal értékelni tudunk, ha tudjuk, hogy pl. az angol a férj fogalmát gazda fogalomból eredezteti. A férj a nő gazdája! A nő meg a tulajdona. A két féle alapvető emberi viszony két féle szemléleti mód eredménye. Az

alárendelő szemléleti módú társadalmakban az emberi viszonyok – de filozófiai értelemben véve általában a viszonyok, események, jelenségek, minőségek – egymásnak alá vannak rendelve. A filozófiában a metafizikus vizsgálati módszer lényegét tekintve alárendelő szemléleti vizsgálati módszer. A jelenségek abban a szemléletben, időben és logikailag egyaránt szigorúan egymást követők, az ok meghatározza az okozatot és az okozat sohasem hat vissza az okra. Kölcsönhatás nem lehetséges. Társadalmi méretekben a két szemlélet közötti különbség meghatározó és jelentős. Az alárendelő szemlélet manapság állandóan és mindenütt a szemünk előtt van: a királyokról regélnak, a hősokeket dicsőítik, a származást számon tartják és regékben, mondákban, legendákban rögzítik, adják szájról szájra, vagy vésik kőbe, égetik agyagba. A mellérendelő szemlélet ellenben rejtőzik, és gyakran az alárendelő tengerben meg sem látszik. Fönmaradásának egyetlen záloga az, hogy valami olyasmit tud, amit az alárendelő környezet esetleg nem, és ezért szükség van rá. Ilyen tudás lehetett, pl. a fémművesség, a fémek előállításának, tisztításának edzésének a titkai. Fémeket előállító, fémeket feldolgozó és abból eszközöket – még ha, fegyvereket is! – kovácsoló társadalomban nincs szükség az alárendelésre, fönntarthatják a mellérendelő szemléletet. Ezért az ilyen társadalom csak a termékei alapján látszik meg. Az alárendelő krónikákban, legendákban, mondákban nem név szerint említik őket – mert isteneik hiányában legendás nevük sincs – hanem, mint mesterek jelennek meg. Sokszor idegen országok mesterei, idegen országok tudásával, idegen – és névtelen – királyok alá rendeltként.

Vagy esetleg törpékként, mint Andersen meséjében, a Hóféhérekben. Általában kijelenthetjük, hogy a mai európai kultúra meghatározó szemléleti módja alárendelő jellegű. Ebben a szemléleti módban bármely nem egyforma jelenségnél azonnal jelentkezik az az igény, hogy melyik az elsődleges, az eredendő és melyik a másodlagos, azaz a származtatott. Ez időbeli, vagy logikai elsődlegességet egyaránt jelenthet. Ámde mindenképpen értéktételeket fejez ki: az elsődleges az értékeesebb. A finnugor elmélet szerint, pl. a magyar a másodlagos, míg minden más vele szemben elsődleges. Jellegzetesen alárendelő szemlélet ez és egyáltalán nem a magyar vonatkozások alapokról indítva. Ha egy kultúra hitvilágát vizsgálják, és pl. abban a kultúrában nem találják meg az isteneket, akkor kijelentik, hogy az a kultúra elmaradott, mert „még nem jutott el az Isten fogalmának megértéséhez” – ahogy ezt, pl. Ipolyi Arnold könyve bevezető soraiban olvashatjuk. Mindenképpen elsődlegesnek, magasabb rendűnek, következésképpen értékeesebbnek vélik azt a rendszert, gondolat- és eszmévilágot, amit magukénak vallanak, amit hisznek.

A mellérendelő szemléleti módban azonban ezek a különbségek nem jelentenek értékbeli különbséget, az ok és az okozat sincsenek egymással mereven szembeállítva, és a kölcsönhatás pedig elfogadott. Filozófiai értelemben ez a dialektikus vizsgálati módnak felel meg. A tévedések és esetleg helytelen ítéletek megelőzés végett engedjék meg, hogy megjegyzzem: a marxizmust ugyan dialektikus materializmusnak tekintik, de nem azért kell elvetni azt az eszmerendszert, mert dialektikusnak vélte magát!

Az alárendelő szemléleti mód következményeit világosan látjuk, azok mindenki előtt ismeretesek. Ez jellemzi pl. a római katolikus egyházat és működését, de általában a királyságokra is ez a jellemző. A királyok

ugyanis az istenüknek van alárendelve, vagy egyenesen attól származnak, a halandók meg neki vannak alárendelve. Számukra a király gyakran megközelíthetetlen, isteni figura. Erre legkiválóbb példát az egyiptomi fáraók szolgáltatták, ahol is a fáraóbeavató szertartás éppen azt jelentette, hogy a fáraót az istenség fiává, az emberek fölött álló félistenné kenték fel.

Az Isten Fia fogalom innen eredeztethető. Ezzel szemben a mellérendelő szemlélet nem teremt magának felsőbbrendű személyiségeket, akiket imádni, akiktől félni kell. Kevert társadalomban, pl. ha tisztelni kell az uraság istenét, hát meghajtjuk a térdünket, a fejünket, és nem nyugtalanítjuk az istenétől féltő uraságot ennek megtagadásával. Így arra sem serkentjük, hogy erre erővel vegyen rá minket. Ez pedig életet jelenhet. Megtehetjük bátran, mert nem kell attól tartanunk, hogy a mi saját istenségünk ezért megbüntet minket. Erre a magyar műveltséget jellemző 'többet ésszel, mint erővel' jellegű válaszra a már idézett Koronatan az egyik legkiválóbb példa. Amikorra az egész környezetben már a hűbérúr-rendszer volt a meghatározó, akkor egyetlen nép sem engedhette meg magának azt, hogy ne legyen az országának tulajdonosa. A magyar műveltség ezt a kérdést már a XI. század végétől fölismerhetően a koronatan megteremtésével kerülte meg. Létrehozott egy szakrális tárgyat, amit személyiségjegyekkel látott el és az országot annak birtokába helyezte. Ezzel alakilag egy 'felsőbbrendű', vagy olyannak elfogadható 'lényt' teremtett, annak tartalmi jegyei nélkül. A tan ugyan a királyt a Korona alá rendelte, de az ország lakosságát nem a király alá, hanem ugyancsak a korona alá, a Koronának a királlyal egyenértékű alkotórészeként határozta meg. Nálunk a király nem lett az ország birtokosa, hanem az ország népével egyetemben a Korona alárendeltje maradt.

Embert törvényesen nem birtokolt ember egészen Werbőczy koráig, amikor a tant a hűbéri felfogásnak megfelelően átdolgozták. Ámde ezt követően egészen Mária Terézia koráig sem vált az Európában akkorra már szinte kizárólagos hűbéri rend a magyarság körében általánossá. A Koronatan kifejezetten mellérendelő szemléletet képvisel, a vele párhuzamosan európaszerte uralkodó feudális rend pedig alárendelőt. A másik ember egyenértékű elfogadása előmozdítja a tanulást, a tanítás hatékonyságát is. Minthogy nem teremt született előkelőket, a társadalmi emlékezést nem az előkelők története, származási vonala, hősi tettei, hanem a társadalmi élet belső kérdésköre foglalja le. Nem hősi legendák születnek, hanem tanító mesék, történetek, versek, dalok. Álljon itt összehasonlító példaként a mellérendelő szemléletű Mindent látó királylány és az annak megfelelő alárendelő szemléletű görög mítosz, a Csodálatos Atalanta Mindkét történet lényege az, hogy egy leány férjet keres, és ennek érdekében próbatételre szólítja fel a fiúkat. A fiúk meg feleségnek akarják a lányt megnyerni, és ezért a meghirdetett próbának alá kell magukat vetni. A mellérendelő szemléletben a cselekvő személyek azonosságának, minőségének nincs jelentősége, ezért nem is nevezik meg őket. Csak királylány és kondásfiú a megjelölés. Az alárendelő szemléletben a leány neve (adott esetben Atalanta, aki egyébként valójában nem is akar férjet, mert egy jóslat szerint miatta állattá változik) és az isteni származási rendje egyaránt a történet lényegéhez tartozik. Ugyanez vonatkozik a fiúra is (a görög legenda világban Melanion, Ovidiusnál pedig Hippomenes), akinek a származása és a hősi múltja ugyancsak rendkívül fontos, jöllehet, Atalantáéval szemben kisebb értékű, alárendeltebb. Mindkét történetben a fiúnak segítségre van szüksége ahhoz, hogy a feltételeknek megfeleljen. A mellérendelő szemléletben a fiú által szerzi meg a segítőket, hogy az

odavezető útján nekik segít, velük szemben emberséges és jó. Önmagától ad. Az alárendelő szemléletben pedig az istenség (a görög regében Afrodité, Ovidiusnál meg Vénusz) kegyeit kell megnyernie, ami viszont valamiféle rítus maradéktalan végrehajtásával érhető el. A próbatétel sikerének a mellérendelő szemléletben az a feltétele, hogy a fiú mennyire értelmes, ügyes, leleményes, mennyire tud együttműködni, azaz hogy önmaga mennyire jó. Elrejtőzni másként nagyon nehéz. Ezzel szemben az alárendelő szemléletben le kell győznie a másikat, fölébe kell kerekednie. Minthogy ez természetes körülmények között nem megy, nem a saját ügyességét, erejét, gyorsaságát fokozza, hanem a másik gyengeségét használja ki: elédobja az istenségtől kapott aranyalmát, mire a versenytárs megáll és a fiú így jut előnyhöz. A próbatétel sikere a mellérendelő szemléletben nem megalázó, mert nem győzi le a másikat. A záró aktus is az, hogy te az enyém, én a tied. Ezzel szemben a görög történetben a fiú legyőzi a nőt, és azt követően az ura és parancsolója lesz. Az már csak a csattanó vége, hogy amikor egybekelnek, azzal meg éppen Zeusz (Ovidiusnál Cybele) haragját váltják ki, aki aztán állattá változtatja őket.

A mellérendelő szemlélet hitvilága Folytassuk vizsgálatainkat a mellérendelő szemlélet felfogásának kibontásával. Mindenekelőtt felmerül a kérdés: mi lehetett a mellérendelő szemléletű ember hitvilágának az alapja? Válaszom a kérdésre: a lélek-hit. A lélek az emberben lakozik, és ez adja az emberi lényegét, életének a sarkalatos lényegét. Különösen érdekes, ahogy a magyar nyelv az étellel, a lélekkel, az életjelenségekkel kapcsolatos fogalmakat megnevezi. Ezek ugyanis az I hangra épülő szóbokrot alkotnak. A szóbokornak két alapvető ága van. Az egyik a magas hangzású magánhangzókat, a másik pedig a mély hangzásúakat tartalmazza. Magas hangzású szóbokor a következő tagokat tartalmazza: él, éled, élet, ellik, lel, leledzik, lehel, lehelet, lélek, lélegzik, levegő, lét; Ezek a szavak az élővel, az étellel kapcsolatos fogalmakat fejezik ki. A magas hangzású szavak a magyar nyelv hangtani szabályainak ismeretében a közeli fogalmakat jelölik meg.

A másik csoportból is soroljunk fel néhány szót: ál, álm, áll, alél, hal, holt, hál, háló, halál, hall, hull, hulla, halad; A magyar nyelv hangtani szabályai szerint a mély hangzású szavak a távoli fogalmakat jelölik meg. Itt is ezzel találkozunk: az élet már távol van! Az ember kilehelte a lelkét, azaz meghalt. Ide sorolhatjuk még az élet kioltásához kapcsolódó fogalmak szavait is, mint pl.: lő, öl, ölel, ül, hűl, hűlt. Az étellel, a lélekkel kapcsolatos szóbokor tagjai egyszerű, zömmel egytagú szavak, amik a nyelv ősi szakaszát tükrözik, őrzik. A magyar nyelv még a mellérendelő felfogást tükrözve nevezi meg a lélekkel kapcsolatos fogalmakat. A lélek az emberben lakozik, azzal alkot egységet. Sem az ember nincs a lelkének alárendelve, sem a lelke az embernek. Egyenértékű a kapcsolat. A környező népek és műveltségek azonban bár másként tekintenek a lélekre. Náluk a lélek már elszakadt az embertől és személyes alakban az ember fölé kerekedett, az embert isteni formában maga alá rendelte. Lükő megjegyezte, hogy "Az 'elemeket': a szelet, tüzet, vizet, földet csak az elvont gondolkodású indogermán népek személyesítették meg. Nálunk az elemek mindig egy ismeretlen: a lélek szimbóluma csupán. A magyar embert és urál-altáji rokonait a lélek mindig a maga primitív valóságában érdekelte, elszakadva testétől, a halál pillanatában." Az elemeket valójában, mint lélekelemeket foghatjuk fel. Ezek a következők: A

tűz: a fény, a szellemi erő, az apa. Jelképe és sok esetben forrása a Nap. A föld: a termékenység, az anya. Jelképe változatos, de leginkább a növény, annak is a magva. A víz: a megtermékenyítő erő, a fiú. Jelképe ugyancsak nagyon változatos, mint pl. a hal, kígyó, béka, vagy csupán egy hullámvonal. A levegő: az éltető erő, a lélek. Legismertebb jelképe a madár. A magyar népi ábrázolásban ezek az elemek nem alakulnak 'családdá', nem kapnak személyes jelleget. A melléjük illesztett személyi fogalommal csupán utalni kívánok arra a szerepre, amit a lélekelemeket megszemélyesítő műveltségeknél ezek az elemek betöltenek. A legtisztábban ezt a szerepkört az ősi egyiptomi hitvilágból ismerhetjük meg. Később a fogalomrendszer Platón, majd a gnosztikusok hitvilágában jelenik meg. A keresztény hitvilágban az anya szerepköre kizáródik, a lélek is csupán jelképesen marad meg, úgy mint a Szentháromság egyik alárendelt szerepköre a szentlélek.

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

NYILATKOZAT

A KÖRNYEZETI IGAZSÁGOSSÁGRÓL ÉS AZ ÖKOLÓGIAI ADÓSSÁGRÓL

„Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” (Mt 6:12) (1)

1. A „végtelen fogyasztás” kora elérte korlátait. A kevesek számára elérhető végtelen profit és hatalmas juttatások korának szintén vége kell hogy szakadjon. Felekezeti tanácskozások sorozatát és sok egyház nézőpontját egyesítve ez a nyilatkozat egy olyan fogalom elismerését és használatát javasolja, amely kifejezi mély erkölcsi kötelezettségünket arra, hogy megvalósítsuk a környezeti igazságoosságot azokkal az emberekkel szemben, akik a leginkább érintettek a környezet és a Föld rombolása által. A nyilatkozat Isten iránti hálaadással kezdődik, akinek gondviselő oltalma minden teremtményében, valamint a Föld minden faj számára való megújulásában megnyilvánul. Az ökológiai adósság egyrészt kemény gazdasági számításokat, másrészt pedig az eladósodottság számokkal kifejezhetetlen bibliai, spirituális, kulturális és társadalmi dimenzióit foglalja magába.

2. A Föld és annak minden lakója jelenleg egy eddig soha nem látott gazdasági krízissel áll szemben, amely sokak pusztulását és tömegek szenvedését hozta. A krízist az ember okozta, különösen a globális Észak mezőgazdasági, ipari és gazdasági rendszere és kultúrája, amelyet a fejlett és a fejlődő országok elitjeinek fogyasztói életformája jellemez, valamint az a nézet, hogy a fejlődés arányban áll a természeti erőforrások kizsákmányolásával. Amit „természeti erőforrásnak” neveznek és áruvá tettek, az a teremtés egésze – egy szent valóság, amelyet nem szabadna áruvá tennünk. Mégis, az északi agrár-ipari-gazdasági összefonódás, különösen is a piacok globálissá válásának jelenlegi korszakában, arra használta a munkaerőt és az emberi találékonyt, csakúgy, mint az élet más formáinak létfeltételeit, hogy vagyont és kényelmet teremtsen vele kevesek számára, mások túlélése és méltóságuk csorbulása árán.

3. Az egyházak bűnrészesei ennek a múltnak, egyrészt saját fogyasztási mintáik miatt, másrészt pedig egy olyan teológia megszilárdításával, amely az ember uralmát hangsúlyozza a Földön. A keresztény nézőpont, amely az embert a többi teremtmény fölé helyezte, arra szolgált, hogy a Föld egyes részeinek kizsákmányolását igazolja. Ugyanakkor az emberi létezés teljes mértékben az egészségesen működő ökoszisztémára van ráutalva. Az

emberiség nem tudja irányítani a teremtést. Az ember csak a saját életmódját képes irányítani, oly módon, hogy ne lépje át a Föld eltartóképességének határait. Sem a népesség sem a gazdaság nem tud már jelentősen növekedni anélkül, hogy helyrehozhatatlan módon veszélybe ne sodorná az életet a Földön. Ez a határozott nézet egy alázatos teológiára ösztönöz bennünket, valamint arra, hogy az egyházak elkötelezzék magukat az átfogó közösség mélyebb tudatával rendelkező környezeti etikától és különböző vallási tradícióktól való tanulás mellett.

4. Az egyházak ereje prófétai tanúságtételükben rejlik, abban, hogy Isten szeretetét hirdetik az egész világnak, és szakítanak az uralomelvű filozófiával, amely Isten szeretetének megnyilvánulását fenyegeti. Már a bibliai próféták is megállapították a szoros belső kapcsolatot a környezeti válság és a társadalmi-gazdasági igazságtalanság között. Vádolták és gúnyolták koruk vezetőit az emberek kizsákmányolása és a természeti rendszerek lerombolása miatt (Jeremiás 14,2-7; Ézsaiás 23, 1-24; Jelenések 22). Jézus szeretetparancsa alapján – ahogy azt az ő élete és példázatai is kifejezik – az Egyházak Világtanácsának tágítania kell az igazsággal kapcsolatos elképzeléseit, valamint a „Ki a felebarátunk?” kérdésre adott válasz kereteit is. Az Egyházak Világtanácsa a bibliai jubileumi év hagyományára hivatkozva (3Mózes 23) már hosszú évek óta fellép a déli országoktól követelt jogszerűtlen pénzügyi adósságok eltörléséért. Ebben most továbblépünk azzal, hogy figyelmünket a gazdasági kapcsolatok ökológiai dimenziójára is kiterjesztjük.

5. Az 1974-ben Bukarestben megrendezett Egyház és társadalom című konferenciával kezdődően, ahol megfogalmazták a „növekedés határai” elképzelést, valamint az 1975-ben Nairobi-ban megtartott „fenntartható társadalmak” nagygyűlés óta az Egyházak Világtanácsa keményen dolgozik a környezeti igazságosság témáján már több mint harminc éve. Az 1998-ban megtartott hararei nagygyűlésen a globalizációnak az emberekre és a környezetre kiterjedő romboló hatásai kerültek előtérbe az Alternatív globalizáció a népekért és a földért (AGAPE) folyamaton keresztül. Ez vezetett el a jelenleg is zajló tanulási folyamathoz a szegénység, jólét és ökológia témakörében. E fontos felekezeti reflexió és cselekvéssorozat folyamánként az Egyházak Világtanácsa, dél-afrikai, indiai, equadori, kanadai és svédországi egyházakkal valamint civil szervezetekkel együttműködve 2002-ben kezdett el dolgozni a környezeti adósság témáján.

6. A környezeti adósság az ökoszisztémáknak, helyeknek és népeknek a termelési és fogyasztási minták révén okozott kárra, valamint az ökológiai rendszerek más országok, közösségek és emberek igazságos jogainak csorbitásával való kizsákmányolására utal. A környezeti adósság főként az iparosodott északi országokat terheli a déli országokkal szemben a múltbéli és a jelenlegi erőforrás-kizsákmányolás, a környezeti pusztítás, és a környezeti térnek az üvegházgázok és egyéb toxikus hulladékok kibocsátása miatti egyenlőtlen kiszármazása révén. A környezeti adósság továbbá a gazdaságilag és politikailag erős nemzeti eliteteket is terheli a kirekesztett állampolgárokkal szemben, valamint az emberiség jelenlegi nemzedékét a jövő nemzedékekkel szemben. Kozmikus léptékben tekintve a környezeti adósság az egész emberiséget is terheli más élőlényekkel és bolygónkkal szemben. Szintén magában foglal

olyan társadalmi károkat, mint például az őslakos törzsek és más közösségek felbomlása.

7. A kizsákmányoltak érdekének előtérbe helyezése okán, és mély erkölcsi felelősségünk miatt is, az igazságtalanságokat helyre kell hozni. A környezeti adósság fenti szempontjai megmutatják, hogy elsősorban a déli országok a környezeti erőforrások hitelezői, miközben az északi országok az adósok. Az északi országok környezeti adóssága különféle mechanizmusok által jött létre, melyek hatása a jelenlegi gazdasági válság következtében még erőteljesebbé vált.

8. A jelenlegi nemzetközi pénzügyi intézményrendszeren belül a déli országokat állandó nyomás alatt tartják, egyrészt a pénzügyi hitelek feltételrendszerével, másrészt a két- és többoldalú kereskedelmi és befektetési szerződésekkel, amelyek exportorientált és erőforrás-intenzív növekedési stratégiákat követelnek. Végül pedig, az ökoszisztémák tönkremenetelének költségeit és a növekvő szennyezettséget nem veszik számításba. A déli országokban sok gigantikus fejlesztési programot (pl. gátak építése) nemzetközi pénzügyi intézetek által nyújtott külföldi kölcsönökkel finanszíroznak, a korrupció és antidemokratikus helyi vezetőkkel és elitekkel együttműködve; a helyi lakosság beleegyezése nélkül, és nem sok figyelmet szentelve a programok ökológiai és társadalmi következményeinek. Továbbá, az iparosodott északi országok aránytalanul nagy mértékben veszik igénybe a rendelkezésünkre álló környezeti teret, anélkül, hogy megfelelő kompenzációt, jóvátételt vagy helyreállítást biztosítanának. Az északi országok ökológiai lábnyoma (az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásának hozzávetőleges mérőszáma) jelenleg átlagosan 6,4 hektár/fő. Ez nyolcszor akkora, mint a déli országok ökológiai lábnyoma, amely átlagosan 0,8 hektár/fő.

9. Az ember által előidézett éghajlatváltozás tovább súlyosbítja az északi és déli országok közötti egyenlőtlen kapcsolatot. Az iparosodott országok felelősek leginkább a klímaváltozást okozó üvegház-gázok kibocsátásáért (annak ellenére, hogy a feltörekvő déli országok is egyre jelentősebben járulnak hozzá a globális kibocsátáshoz, az abszolút számokat tekintve). Ugyanakkor a kutatók szerint az éghajlatváltozás negatív hatásai a déli országokat jobban fogják sújtani, beleértve az alacsonyan fekvő tengerpartokon és a kis szigeteken élő népek elvándorlását; az életfeltételek elvesztését; az élelmiszerbiztonságot; a vízhez való korlátozott hozzáférést, valamint a kikényszerített migrációt.

10. A bibliai tanítás fényében (vö. Máté 6,12) bűnbánatért és megbocsátásért imádkozunk, de ugyanakkor a környezeti adósság elismerésére, visszafizetésére, és a károk helyreállítására is felszólítunk. Ennek különböző módjai vannak, ideértve a helyreállítás és jóvátétel nem piaci megoldásait is, amelyek túllépnek a piac korlátozott képességein az értékelés és az elosztás vonatkozásában.

11. Az Egyházak Világtanácsának központi bizottsága felismeri, hogy az élet és a társadalom minden szintjén drasztikus átalakulásra van szükség ahhoz, hogy a környezeti eladósodottságnak véget vessünk, és helyreállítsuk a megfelelő kapcsolatot a népek között, valamint az ember és a Föld között. Mindehhez a gazdasági paradigma átalakítására van szükség, a fogyasztáson és kizsákmányoláson alapuló modellek helyett pedig olyan modellekre, amelyek tisztelik a helyi gazdaságokat, az őslakosok kultúráját és spiritualitását, a Föld megújuló képességét, valamint más élőlények élethez való jogát. Ez a környezeti adósság elismerésével kezdődik.

Miközben megerősítjük, hogy az egyházaknak alapvető szerepük van az alternatív gyakorlatok elterjesztésében,

valamint a sürgős változás megvalósulásához szükséges politikai akarat és az erkölcsi bátorság kialakításában, az Egyházak Világtanácsának (EVT) központi bizottsága, mely a svájci Genfben 2009. augusztus 26-tól szeptember 2-ig ülésezett:

A) Felszólítja tagegyházait, hogy ösztönözzék az északi országok kormányait, intézményeit és vállalatait arra, hogy kezdeményezzék az üvegházgáz kibocsátásuk drasztikus csökkentését az ENSZ Klímaváltozás Keretegyezményének (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) megfelelően és azon túl is. Ez a Klímaváltozás Keretegyezmény előírja a történelmi felelősség alapelveit, és a „közös, de megkülönböztetett felelősségeket” (common but differentiated responsibilities, CDR) a 2007-ben elkészített UNFCCC jelentésben megállapított ütemezés szerint.

B) Ösztönzi az EVT tagegyházakat, hogy szólítsák fel kormányait arra, hogy az ENSZ Klímaváltozás Keretegyezményének konferenciáján (Conference of Parties, COP 15) 2009 decemberében Koppenhágában a széndioxid kibocsátás 350 milliomodrészt (ppm) alá csökkentése érdekében olyan, tisztességes és kötelezően betartandó megállapodást fogadjanak el, mely a klímagazságosság elvein nyugszik, ideértve a sebezhető közösségeknek nyújtott hatékony segítséget is a klímaváltozás következményeihez való alkalmazkodásban a technológiák átadása és az alkalmazkodásra elkülönített pénzügyi alapok révén.

C) Felszólítja a nemzetközi közösséget arra, hogy biztosítsa a megfelelő pénzügyi források átutalását a déli országoknak, amellyel a veszélyeztetett és érzékeny természeti területeken biztosítható a kőolaj a földben tartása, és más természeti erőforrások is megőrizhetők. Továbbá fizessék meg az éghajlatváltozás miatti elvándorlás és az alkalmazkodás költségeit olyan eszközök segítségével, mint pl. a Greenhouse Development Rights (GDR, Üvegház Fejlődési Jogok) (2) kerete.

D) Követeli a déli országok jogtalan pénzügyi adósságainak eltörlését, legsürgősebben a legszegényebb országok adósságait, a társadalmi és környezeti károk helyreállításának részeként, nem pedig mint hivatalos fejlesztési támogatás.

E) Javasolja tagegyházainak, hogy tanuljanak az őslakosoktól, nőktől, parasztoktól és az erdőkből élő közösségektől, amelyek a természetben való életmód és gondolkodásmód alternatív útjait mutatják meg. Különösen, mivel ezek a társadalmak gyakran hangsúlyozzák a kapcsolatok, a törődés és megosztás értékét, valamint a termelésnek és a fogyasztásnak a hagyományos, környezethez alkalmazkodó módjait gyakorolják.

F) Bátorítja és támogatja tagegyházait a környezeti adósság és klímaváltozás ügyében szervezett kampányaikban, tekintettel Isten teremtésének egységére, valamint az északi és déli nemzetek együttműködésének szükségességére. Különösen is támogatja azon országok egyházainak tevékenységét, amelyek az éghajlatváltozás hatásaitól szenvednek.

G) Felszólítja a gyülekezeteket és a teológus hallgatókat a tudatosság további fejlesztésére és a teológiai gondolkodásra az életnek egy új, kozmológiai elképzeléséről, a környezeti igazságosság és környezeti adósság problémáiról tanulmányok és konkrét cselekvés révén, valamint elmélyültebb ökumenikus és vallásközi párbeszéd által. Mindehhez pedig releváns és aktuális teológiai és bibliai tananyagok elkészítése és terjesztése szükséges.

H) Ösztönzi tagegyházait és az egyházi intézményeket arra, hogy a civil szervezetekkel összefogva vizsgálják át a környezeti adósságokat, ideértve saját fogyasztási szokásaik felmérését is. Mindenekelőtt az Egyházak Világtanácsának kell létrehoznia egy olyan rendszert, amely kompenzálja azt a környezeti adósságot, amelyet gyűléseik okoznak. Továbbá pozitív példákat kell gyűjteni a környezeti adósságok elismerése, megelőzése, csökkentése, kompenzálása és helyreállítása terén – együttműködve a civil társadalom különböző mozgalmaival és csoportjaival.

I) Felszólít a környezeti adóssággal kapcsolatos párbeszéd elmélyítésére, valamint arra, hogy az ökumenikus, a vallási, a gazdasági és a politikai szereplők, továbbá az északi és déli országok egyházai lépjenek szövetségre egymással.

J) Hangsúlyozza a jelenleg folyó küzdelmek támogatásának, valamint a parasztok, nők, fiatalok és őslakosok mozgalmainak a Társadalmi Világfórumon és más lehetőségeken keresztüli stratégiai összekapcsolásának fontosságát. Célja ezzel, hogy alternatív kompenzációs javaslatokat dolgozzon ki, valamint, hogy megelőzze a további környezeti adósságok felhalmozását.

K) Felhívja tagegyházait, hogy ösztönözzék kormányait arra, hogy ismerjék el a környezeti adósságokat, ide értve a jogtalan pénzügyi adósságok eltörlését is.

L) Felszólítja tagegyházait, hogy tegyék intenzívebbé a klímaváltozás ellen küzdő kampányaikat, beleértve a klímadósságot, és ösztönözzék ennek visszafizetését a környezeti adósság keretén belül.

M) Felhívja az EVT tagegyházakat, hogy támogassák a vállalatok társadalmi elszámoltathatóságát nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. Továbbá vonják felelősségre a gazdálkodó szervezeteket és a nemzetközi pénzügyi intézményeket, hogy a környezeti felelősséget is vegyék számításba, valamint vállalják a felelősséget azokért az eljárásokért és tevékenységekért, amelyekkel környezeti károkat okoztak.

N) Felszólítja tagegyházait, hogy támogassák a közösségen alapuló, fenntartható gazdasági kezdeményezéseket, mint amilyenek például a termelőszövetkezetek, közösségi földalpok, és a helyi, bioregionális élelmiszer elosztás.

O) Bátorítja az egyházakat a világ minden táján, hogy folytassák az imádságot az egész teremtett világért. Így emlékeztünk meg 2009. szeptember 1-én I. Dimitriosz konstantinápolyi ökumenikus pátriárka őszentsége körleveléről annak huszadik évfordulóján, amellyel megalapította a környezetvédelem, Isten teremtésének védelmező napját.

Imádság

A következő imádságot azért ajánljuk fel, hogy erőt meríthessenek az egyházak az alábbi témákkal való elkötelezettségre.

Istenünk, mindenek teremtője és fenntartója!

Csodálatos világodban megtapasztaljuk gondoskodásodat Földünk és minden ember iránt.

Felajánljuk neked hálánkat és hogy dicsérünk téged.

Teremtő és fenntartó Isten,

Teremtett világod kizsákmányolása közben felismerjük emberközpontúságunkat és kapzsiságunkat.

Megvalljuk bűnünket előtted.

Elismerjük, hogy szükségünk van egymásra, mint a teljes nagy családod tagjai, Északtól Délig.

Ezért így imádkozunk: „Bocsásd meg vétkeinket, mi képpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.”

Fogadd el bűnvallásunkat, ó Isten, és add nekünk megbocsátásodat.

Tégy képessé bennünket arra, hogy megváltoztassuk életünket mint egyének, mint egyház, és mint nemzet; hogy hirdessük szeretetedet a Föld és minden ember iránt, hogy alkalmazzuk a „jubileumi év” elvét egymással való kapcsolatainkban és a Földhöz való viszonyulásunkban is, és hogy megfizessük környezeti adósságainkat olyan módon, amely megmutatja a te igazságodat és békédet

BÁLINT MIKLÓS

NYÍLT LEVÉL **A MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI** **KONFERENCIA FŐMÉLTÓSÁGAINAK**

Dicsértessék Jézus Krisztus! Krisztusban Szeretett Testvérek! Nagyméltóságú és Kegyelmes Érsek Atya! Excellenciás Püspök Urak!

Nagy figyelemmel hallgattam folyó év szeptember tizedikén az Önök által kiadott körlevél tartalmát.

Annak minden sorában, igei alapokon nyugvó, katolikus hitünk védelmére kelt gondolatok szándéka érződik. Nagyon helyesen cselekedtek, amikor véleményüknek hangot adtak, azonban sokkal hamarabb kellett volna szólniuk, így késedelmük okán, fokozott türelemmel kell kezelni ezt az ügyet! Krisztusi alázattal és szeretettel, mint ahogy más területen is ez tapasztalható az Önök szolgálatában. Hiszen tudjuk, hogy a hírhedt kékcédulás választásokot követően miként szabadult el az ördög szekere hazánkban. A kommunista évtizedek embertelen fizikális és lelki terrorjára levelükben Önök is kitértek. Arra a sötét történelmi korra, és annak következményeire utalt nyílt levelében a világszerte nagy tiszteletnek örvendő Papp Lajos ny. egyetemi tanár, akadémiai doktor is, aki tudomásom szerint az első közt volt, aki válaszával megtisztelte Önöket. Szeretettel irt gondolataiból, talán a legfontosabbat emelném ki: "A tudatlanokat nem kirekesztéssel, nem kizárással, hanem szeretettel, türelemmel kell a helyes irányba fordítani."

Excellenciás püspök Urak!

A magyar ember mindig munka, s ösztönében is igazságszerető, és kereső ember volt. Már a kereszténység felvétele előtt is párbeszédet folytatott a Teremtőjével, akit hite szerint:

- Igazságszerető
- Segítőkéz
- Tökéletes
- Egyetemes,
- és Nagylelkű szellemi lényként tisztelt.

Nemzetünk ezt a nagylelkűséget és végtelen szeretetet jól érezte a honvisszaszerzés, majd az államalapítást követően, amikor István királyunk vezetésével felvette a kereszténységet. A kereszténység, mint eszme azért él napjainkban is, mert annak megváltó és üdvözítő jellegét évszázadokon keresztül megtapasztaltuk. Isten ajándéka áldozat volt, s fia Jézus Krisztus önként vállalt keresztthalála példa azok számára, akik vállalták a harcot az emberiség, a nemzet és a keresztény hit védelmében. Ilyen áldozati báránnyá tekintetünk azokra a vértanúkra is, akik Aradon 160 éve életükkel fizettek a kárpát medencében élő népek boldogulásáért. Ezért tisztelhetjük Őket szentként, és tiszteljük az Őszentsége a mindenkorai Pápák által Rómában kanonizált, szentté avatott szentéletű embereket is, mint Szent István királyt, s a többi szenteket.

Excellenciás Püspök Urak!

Engedjék meg, hogy levelemben, Tamási Áron Bajlított szülőföld c. sorozatának Húsvéti példabeszéd című írásából idézzek, mely elé csak annyit tennék, hogy a két világháború közt papírra vetett gondolatok ma is időszerűek, hiszen az elmúlt húsz év alatt a nemzetközi nagytőke gyarmatává vált hazánk, s bérrabszolgává tett magyar népük csüggedt és reményvesztett lett. "A gyáros pedig ott is felül a modern gépkerékre, és azon indul el, hogy letörje a többi gyárosokat, hogy valamiképpen ártson nekik. Lovaglásában nem kíméletes: munkásokat gázol, és családokat ver a földhöz, és elgázol mindenkit, aki belátni próbál szándékaiba és kiagyalt terveibe. A politikus aktán lovagol, frázissal és hamis jelszavakkal megtömött aktatászkán. Az író a pennáján, melynek hegyét a hatalom felé fordítja. A pap a szent Igén, amelyet addig forgat, amíg a gyönyörű és igaz kétezer éves Igének a feje hátul kerül." Az utóbbi gondolatiságért elnézést kérek mindazoktól, akikre ez a kitétel nem vonatkozik. Az író iránti tiszteletből bátorkodtam teljességre törekedni.

Napjainkban a zsákutcába tévedt, és hitükben sérült emberek a távoli múltba révednek, és olyan valláselemeket kezdenek gyakorolni, amelyek eltérnek a teremtő Isten akaratától. "Azt tapasztaljuk, hogy ismét erőre kapott egyfajta pogányság"- állítják Önök tökéletes éleslátással, és keresik a bajok forrását. Nyilván az Egyház életében is felfedezik és megnevezik azokat a hibákat, amelyek ide vezettek. Vallják, hogy az élő hitet gyakorló egyház birtokában van az igazságnak, mely, ha az egész nemzet részévé válna, azok ismeretében érdekeinek nem ártó, csak jó döntéseket hozna, így országunkat, és a még meglévő kicsinyke vagyonunkat nem veszíthetnénk el. Istenhez tért szüleim, nagyszüleim életükben reggeli és esti imádságukat ekként fejezték be: "Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában." Ezek a szép mondatok, a Trianonban elszenvedett ország csonkolást követően váltak napi gyakorlattá keresztény magyar emberek százezreinek ajkán. Sajnos napjainkra leszáradtak nyelvünkről e tanúság tévő gondolatok.

Ennek egyik oka, az egyházmegyék trianoni határokhoz való igazításában keresendő, melyet az Antall kormányzat idején a Magyar Katolikus Püspöki Kar kérelmére cselekedtek meg a Vatikánban. Ez a sokak számára megmagyarázhatatlan, a hit emberei által elkövetett ballépés, a magyar feltámadás reményén halálos sebet ejtett. Ismert közéleti személyiségek mellett, akadtak tiltakozó papi főméltóságok is. Nagyvárad katolikus püspöke Tempfli József úr, és Tökés László református püspök is hevesen ellenezte az értelmetlen öncsonkítást.

Többen vallják, hogy a nemzeti érdekek mentén való következetes egyházpolitika már rövidtávon meghozná sikerét. El kellene fogadni azon katolikus csángók megvallását, miszerint ők magyarok, s a lehetőségekhez mérten támogatni kell őket. A janicsár lelkületű főpapaikkal meg kell szüntetni a kapcsolatot. Tiltakozni kell, Andrei Saguna román ortodox püspököt ábrázoló szobor, Gyula város közterén való felállítására ellen. Meg kell értetni a Gyula városában tízezer lélek ápolására létrehozott, tizenöt éve püspökséget alapító román egyházi méltóságokkal, hogy a magyar lélek ellen elkövetett sérelmeknek és a magyar vendégszeretnek is van határa. A szeretet és a megértés alapjain nyugvó szövetséget meg kellene erősíteni a Magyar Katolikus Egyház papi főméltóságainak a magyar néppel, hogy tiszta hitünket visszanyerve, s azt gyakorolva, újra a szabad nemzetek sorában élhessünk meg újabb ezer évet.

Ehhez a megújuláshoz elengedhetetlen hitéletünk gyakorlásának radikális fordulata. Arra a mozgalomra

gondolok, melynek alapjait a második vatikáni zsinat tette le 1967-ben, amikor a bibliai alapokhoz való teljes visszatérés szükségszerűségét hirdette meg, s mely mozgalom nálunk csak a "rendszerátalakítás" kezdetén szökkenhetett szárba. Ebben az évben november 7-én, Erkel Ferenc születésének emléknapijára esik a Katolikus Karizmatikus Megújulás országos találkozója, melyet, Budapesten a homoktövis utca 1 szám alatti épületben tartanak. A tizennyolcadik alkalom, fordulat lehetne keresztény népünk életében, ha a Szentlélek általi megújulás parancsoló szükségszerűségének engedve minden katolikus főpap eltökélten e hitbéli megújulás élére állna. Csak így lenne elérhető, hogy a megtévedt hívek visszatérjenek az okkultizmus, spiritizmus és a bálványimádás sötétbe vesztő ösvényeiről, az üresen kongó templomi falak közé. Minden évben együtt kellene imádkozni a Hősök terén, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján, Édes Hazánkért és a nemzetért. Imádkozom, hogy a kezdeményező Jelenszki István filmrendező, Papp Lajos szívgyógyász professzor és a közel kétezer keresztény magyar ember példát adó tette, a jövőben követőkre és bátorító támogatásra leljen főpapi körökben.

E gondolat füzért Klebelsberg Kunó napjainkig ható szavaival zárom: "Mert lehet egy nemzetet szegénnyé és koldussá tenni, de ha a nemzetben lakozó szellemi és erkölcsi erőket megtartani és gyarapítani képesek vagyunk, akkor a nemzet nincs elveszve, és mindent vissza lehet szerezni."

Végezetül levelem köszönettel zárom. Hiszen volt egy álmom, mely egy CD lemez megvalósulásában öltött testet. A MAGYAR SZABADSÁG SZENTJEI, AZ ARADI TIZENHÁRMAK címen került forgalomba ez a dokumentumokon nyugvó összeállítás, melynek megjelenését, hittel vallom az égiek is segítették. Bizonyára emlékeznek, hogy a nyár folyamán személy szerint egyenként kerestem fel Önöket soraimmal, mellékelve azon Magyarok Világszövetsége által kibocsátott felhívás szövegét, melyben a nemzet minden tagját az október hatodiki együtt emlékezésre hívtuk. Az Önök részéről sok áldást, és egyetlen egy papi főméltóságtól még pénzbeli támogatást is kaptunk. Köszönöm Dr. Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek úrnak, hogy számos elfoglaltsága mellett, személyes levelével bátorította kezdeményezésünket. Ezért Önökre tisztelettel és szeretettel tekintek, és őszinte köszönetem küldöm! Ugyancsak köszönet illeti a keresztény tábor szakadár ágát, a reformátusokat is! Felvidék egyik püspöke, a gyásznapi kétszáz lemezt rendelt! Kolozsvár püspöke szép levélben köszöntötte nemes indítékú szándékunkat. Erdélyből Szászrégen polgármestere száz lemezt rendelt saját költségének terhére, ajándékozás céljából. Külön köszönöm az állami ausztrál rádió magyar adásának, a nagyváradi Mária Rádióknak, a marosvásárhelyi rádióknak, az egri Szent István Rádióknak, és a békési Torony Rádióknak, hogy a teljes hanganyagot lejátszották az emléknapon.

Mélyen Tisztelt Excellenciás Püspök Urak!

Kérem Önöket, mint Kedves Keresztény Testvéreimet, hogy levelem bíráló tartalmában is a jobbító szándékot véljék felfedezni. Hiszem, hogy az egymás iránt érzett végtelen szeretet meghozza gyümölcsét, s az egymásra találás olyan pozitív energiákat szabadít fel e térségben, amely beteljesíti a Szentlélek által sugallt, Pió atya által közvetített isteni kinyilatkozás ígését. "Magyarország egy olyan kalitka, amelyből egyszer még egy gyönyörű madár fog kirepülni. Sok szenvedés vár

még rájuk, de egész Európában, páratlan dicsőségben lesz részük. Irigylem a magyarokat, mert általuk nagy boldogság árad majd az emberiségre. Kevés nemzetnek van olyan nagyhatalmú őrangyala, mint a magyaroknak. És bizony, helyes lenne erősebben kérniük hathatos oltalmát országukra."

Erre csak azt mondhatom: Ámen!

HANKISS ELEMÉR

IGAZSÁGTALAN ORSZÁG?

REMÉNYTELENSÉG ÉS REMÉNY

(I.)

Egy társadalmi berendezkedés igazságossága, illetve igazságtalansága három tényezőn múlik.

1. Azon, hogy a különböző társadalmi rétegek, csoportok milyen mértékben részesülnek a megtermelt javakból (jövedelem, vagyon, közszolgáltatások és privilégiumok formájában).
2. Azon, hogy az elosztásrend igazságtalanságait milyen eszközökkel és milyen mértékben korrigálja az „állam”.
3. És azon, hogy milyen mértékben korrigálja ugyanezt maga a társadalom.

Lássuk sorban ezeket a tényezőket.

1. A javak elosztásrendje

Ha hihetünk a statisztikáknak és a nemzetközi összehasonlításoknak, ebből a szempontból Magyarország az európai mezőnyben a közepesnél alig szerepel gyengébben: vannak európai társadalmak, amelyek elosztásrendje igazságosabb, másoké igazságtalanságosabb, mint a miénk. Vagyis amelyekben a társadalom felső, középső és alsó rétegeinek jövedelme között kisebb vagy nagyobb különbség, mint nálunk. Ebben akár meg is nyugodhatnánk, ha a társadalmi igazságosság kérdése nem volna ennél sokkal bonyolultabb.

Bonyolultabb, mert már abban sincs egyetértés a szakértők között, hogy mi értendő társadalmi „igazságosságon”. Az életfeltételek általános egyenlősége? A szükségletek méltányos kielégítése? Az esélyegyenlőség? A teljesítmények méltányos és arányos jutalmazása? Mindegyik igazságosság elv kérdése sokaságát veti fel. Hogy csak a sorrendben utolsóról szóljak: mondjuk, egy kiváló orvos teljesítménye mennyivel ér társadalmilag többet vagy kevesebbet, mint mondjuk, egy kiváló szakmunkás, mérnök, művész, politikus, állattenyésztő vagy bankár teljesítménye?

A szabad piaccgazdálkodás hívei szerint a jövedelmi (és vagyoni) arányokat a piac szabad játéka alakítja ki. Csakhogy: az európai országok többségében a piaci erők által kialakított elosztásrendet a társadalom nem fogadta volt el: évszázados küzdelmek (éhséglázadások, forradalmak, érdekérvényesítő küzdelmek, sztrájkok, egyeztetések, tárgyalások, szerződéskötések) során módosították, és folyamatosan korrigálták, korrigálják, addig-addig, amíg a társadalom számára többé-kevésbé elfogadható elosztásrend nem alakult, alakul ki. Nálunk azonban a piaci erők összjátékát történetileg szélsőségesen eltorzította a második világháború előtti magyar társadalom későfeudális szerkezete; később, negyven év államszocialista politikája; a kilencvenes évek anarchikus, spontán privatizációja; a globalizálódó világban egy kis és szegény ország védtelen és periférikus helyzete; és nem utolsósorban a társadalmi szereplők gyengesége, az említett korrekciós mechanizmusok jelentős hányadának hiánya.

Következésképpen nálunk a mai napig nem alakult ki egy, a társadalom többsége számára elfogadható, méltányos elosztásrend. És nem köttetett meg egy erre alapozódó írott vagy íratlan „társadalmi szerződés”. Nem csoda hát, hogy – vizsgálataink szerint – ma nálunk az emberek hatvanöt–hetven százaléka igazságtalannak tartja a javak elosztásának rendjét, és úgy érzi, hogy ő maga kevesebbet vagy jóval kevesebbet kap a társadalomtól, mint amennyit ő ad a társadalomnak. Húsz éven át az emberek csak zsörtölődtek, dohogtak, káromkodtak, tűrtek. Most viszont berobbant a dolog. Társadalmi rendünk vagy rendtelenségünk égbekiáltó igazságtalanságai a felszínre törtek. Felháborodástól hangos az ország. Elkótyavetyéltek, elloptak, fillérekért átjásztottak egymásnak gyárakat, földeket, utcasorokat, mindent! Milliárdos vagyonokat raboltak, csaltak és csalnak össze! Felháborító, hogy vállalatukat csődbe futtató, semmirekellő főnökök beosztottjaiknál ötvenszer többet keresnek, és egyik zsíros állásból a másikba buknak. Véralázító arcátlanság és cinizmus, hogy különböző állami és önkormányzati kis és nagy főnökök annyi végkielégítést kaptak és kapnak, amennyiért egy kétkezi munkásnak harminc, ötven, nyolcvan évig kellene napi nyolc órát dolgoznia... Bonyolítja a kérdést az is, hogy a primer jövedelmek elosztásának torzulása nem az egyetlen forrása a társadalmi egyenlőtlenségeknek.

Nagymértékben növelik az egyenlőtlenségeket az alapvető közszolgáltatásokhoz (egészségügy, közoktatás, jogorvoslat) való hozzáférésben, az öröklött családi és szociális helyzetben meglévő különbségek, vagyoni különbségek és nem utolsó sorban a területi egyenlőtlenségek. Torzítja az elosztásrendet a társadalmat mérgező, elképesztő méretű korrupció is. Ha hihetünk különböző szakértői becsléseknek – bár ez egy európai országban szinte hihetetlen –, évente két-háromszázmilliárd forint tűnik el korrupciós csatornákon. És, mint tudvalevő, – a fizika törvényeit meghazudtolva – a korrupciós pénzek nem lefelé, hanem felfelé, a már eleve jobb anyagi helyzetben és jobb pozícióban lévő rétegek felé áramlanak. A jelenlegi gazdasági válságban tovább szélesíti a szakadékot az infláció, a gáz, az áram, a víz árának és az áfa kulcsának emelése, mert mindez az alsó-közép rétegeket terheli relatíve nagyobb mértékben, akik jövedelmének nagyobb hányadát kötik le ezek a tételek. Az egyenlőtlenségeket növelik az elbocsátások, a növekvő munkanélküliség, a beomló hitelek, a kilakoltatások, a rákosan terjedő uzorakölcsönök. És így tovább.

2. Az egyenlőtlenségek mérséklése

A társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésének egyik fontos eszköze (lehet) az *adórendszer*, bár világszerte állandó vita folyik arról, hogy például a progresszivitás milyen mértéke volna optimális. Illetve hogy egyáltalában milyen hatékony ez a rendszer, tekintettel arra, hogy a világ csaknem valamennyi országában (talán a skandináv országok kivételével) az igazán nagy jövedelműeknek és nagy vagyonnal rendelkezőknek lehetőségek s eszközök sokasága áll a rendelkezésükre, hogy adójukat mérsékeljék, az adófizetést elkerüljék.

Az egyenlőtlenségek csökkentésének fontosabb és – minden hibája ellenére – hatékonyabb eszköze (lehet) az úgynevezett *szociális háló*. Nálunk ez a háló meglehetősen sűrűn szőtt – valamelyest erősebb, mint például Szlovákiában, Romániában vagy Bulgáriában –, de erősen szakadozott, és félre húz: a jómódúakat például több ponton ugyanúgy segíti, főlegesen és pazarlóan, mint az igazán rászorulókat.

A társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésére hivatott az *egészségügyi ellátás* is. A szakértők többsége szerint ennek az intézményrendszernek a hatékonysága romlott az elmúlt években. Budapest és a nagyvárosok előnye még ma is kimagasló, de ennél is erősebb torzító tényező az, hogy a tehetősebb polgári rétegek könnyebben hozzáférnek a jobb minőségű ellátáshoz, mint a szerényebb jövedelműek. (Igaz, a különbségek azért nem olyan nagyok, mint például Amerikában a biztosítottak és a biztosítással nem rendelkező szegények negyven-ötvenmillió tömege között.) – De azért az például döbbenetes adat, hogy 2003-ban a nyolc általánost végzett, illetve a felsőfokú végzettségű felnőtt férfiak várható élettartama között tizenhét év (!) volt a különbség.

Évszázadok óta a *közoktatás* is fontos eszköze a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésének. Nálunk is jól működött például az 1960-as, 70-es években, létrehozva egy új, első generációs értelmiségi réteget. Ez a mozgás azonban az utóbbi két évtizedben csaknem teljesen leállt. Drámaian csökkent a rossz anyagi körülmények között, illetve a kis településen élő gyerekek esélye arra, hogy jó iskolába járjanak, leérettségizzenek, egyetemre kerüljenek. A jómódú polgárság elit iskolákba járattja, külföldre szelasztja gyerekeit. Az „új arisztokrácia” egyre inkább újratermeli önmagát. A dinasztikus hálók egyre inkább átszövik az élet jól jövedelmező területeit. Ámbár az utóbbi években megindult tehetséggondozó programok talán kezdik majd javítani a mérleget.

Speciális programok is csökkentik, csökkenthetik az egyenlőtlenségeket. Például a kommunális-szociális lakásépítő programok (Ausztria, Anglia, Svédország), a lakberek állami szabályozása (Franciaország) vagy mondjuk – több európai országban – a romaprogramok, a bevándorlók beilleszkedését segítő programok és így tovább (Németország, Anglia, Spanyolország, Franciaország). – Magyarországon elsősorban az EU-pénzek elosztásával foglalkozó állami intézmények, így például az NFÜ szervez olyan programokat, amelyek többek között épp a társadalmi egyenlőtlenségeket vannak hivatva csökkenteni. A *területi egyenlőtlenségek* csökkentése is elsőrendű feladat az európai jóléti államokban. Nálunk is megvan ez a szándék, van sok rendelet, az EU is erőteljesen szorgalmazza ennek az elvnek az érvényesítését. De mindezek ellenére az elmúlt két évtizedben még erőteljesen érvényesült a főváros és a központi régió szívóhatása, jobb érdekérvényesítő képessége. Mindez azonban együttvéve sem elegendő. A társadalomnak magának is meg kell mozdulnia.

3. Társadalmi szolidaritás

A társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésének nélkülözhetetlen eszköze az emberek és embercsoportok egymást segítő tevékenysége. A második világháború előtt a helyi közösségekben viszonylag erős volt ez az öngondoskodó, egymásról gondoskodó szellem és gyakorlat. De a kölcsönös segítségnyújtásnak ezeket a hálóit szétértette a világháború, mesterségesen szétszaggatta, megsemmisítette az erőltetett urbanizáció és a minden – az állam által nem kontrolált – közösségi cselekvést üldöző államszocialista rendszer; majd tovább zilálta a rendszerváltás után meginduló eszeveszett versengés a pozíciókért, a hatalomért, a munkahelyekért, a túlélésért. Ma egymástól többnyire elvadult emberek szedett-vedett gyülekezete a magyar társadalom.

De itt már túlzok. Mert a szolidaritásnak is vannak remek példái, és az utóbbi években ezek a példák gyorsan szaporodtak, szaporodnak. Nehéz áttekinteni e kezdeményezések sokaságát és sokféleségét. Az alábbiakban mindössze arra vállalkozom, hogy bemutatok

közülük néhányat, úgy válogatva őket, hogy minél többféle tevékenységre kerüljön példa.

Az elmúlt években nálunk is kezdett meghonosodni az a tevékenység, amelyet legtalálébban az angol „trickling down” kifejezéssel jelölhetnénk. Azokról a tevékenységi formákról van itt szó, amelyek lehetővé teszik azt, hogy ami feleslegessé válik a társadalom jobb módú, felsőbb rétegeiben, „lecsurogjon” a szerényebb körülmények között élőkhez. Itt természetesen különösen gondosan kell eljárni, mert egyfelől ez a lefelé „áramoltatás” könnyen megsértheti a rászorulóknak érzékenységét, és mert másfelől nem könnyű megtalálni azokat a befogadó közösségeket, amelyek valóban jól gazdálkodnak ezekkel a lehetőségekkel.

A nagy szeretetszolgálatok például (Máltai Szeretetszolgálat, Ökuménikus Szeretetszolgálat, Baptista Szeretetszolgálat, Katolikus Karitás) sok olyan élelmiszert eljuttatnak a rászorulókhöz, amelyek szavatossága még nem járt le, de a nagy élelmiszer áruházak már nem teszik ki őket a polcaikra. Működik már az első magyarországi Élelmiszerbank is (Magyar Élelmiszerbank Egyesület), amely néhány nagy élelmiszeráruházlánc és gyártó cég (Tesco, Danone, Rauch, Gyermely, Cora, Metro, Unilever, Syngenta és mások) adományait juttatja el mintegy négyszázötven szeretetthonba, árvaházba, önkormányzathoz, szigorúan ellenőrizve, hogy az élelmiszereket a valóban rászorulóknak kapják meg. Ez egy nagyszerű magánkezdemenyezés, még akkor is, ha tudjuk, hogy az Amerikai Egyesült Államokban kétszáznál több, Franciaországban nyolcvanegynéhány és még Lengyelországban is már húszegynéhány élelmiszerbank működik.

Hasonló feladatot látnak el több európai országban az úgynevezett Charity shopok. Ezek adományokból, hagyatékokból, olcsón beszerzett cikkekből összeálló árukészletüket értékesítik olcsón, és a befolyó hasznot jótékonyági célokra költik. Amerikában, Nyugat-Európában, Ausztráliában kiterjedt hálózatokkal rendelkeznek, és jelentős szerepet játszanak a társadalmi segítségnyújtásban. Egyedül csak az angol Oxfam alapítványnak hétszáz ilyen boltja van világszerte. A hozzánk legközelebbi példa: sokat tanulhatnánk az osztrákoktól, az ottani szociális bolt-hálózat és az úgynevezett CARLA áruházak gyakorlatából. Nálunk még nem szerveződött meg a társadalmi segítségnyújtásnak ez a formája. A fölöslegessé váló élelmiszerek és más javak többsége (kivéve talán a használt ruhákat) a szeméttelpekre, égetőkre, zúzdákba kerül. Rengeteg itt még a pazarlás, a lehetőség, a teendő.

Más jellegű a MAGOSZ kiépülőben lévő szociális-bolt-hálózata. Ennek az a célja, hogy a kereskedőláncok kikapcsolásával közvetlenül a vásárlókhöz juttassa el a gazdák terményeit. (Vagyis ez inkább „trickling up” tevékenység.) Ha jól számolom, ez év augusztusában Budapesten már tizenkilenc, vidéken tizenhét ilyen bolt működött. A tervek szerint a hálózatot végül kétszáz bolt alkotja majd. A közelmúltban a Védegylet szakértői is megfogalmaztak egy jogszabály-módosítást, amely a vidéki gazdaságok élénkítését, a kistermelői élelmiszerfeldolgozást és -forgalmazást segítené elő. – A self-help és a trickling up egyik fontos eszközei lehetnek azok a modern, dán típusú szövetkezetek, amelyek már Magyarországon is megjelentek. Az egyik legfontosabb ilyen szerveződés a Hangya szövetkezeti együttműködés

Tulajdonképpen „trickling down” tevékenység az is, amit „falvak örökbefogadásaként” már sokszor leírtunk.

A kölcsönös haszonnal járó társadalmi segítségnyújtásnak ez a Magyarországon kidolgozott formája már kezd terjedni az országban. Egy lehetséges következő lépésként ez év októberében „örökbefogadó börtét” rendezünk, ahol összejöhetnek majd az ebben a programban érdekelt falvak és az érdeklődő intézmények, vállalatok, egyesületek, klubok, magánszemélyek. Kiterjeszhető az örökbefogadás gondolata többek között például iskolákra és kórházi osztályokra is. Örökbe fogadhatnak például jobb módú és jobb színvonalú iskolák rosszabb körülmények között dolgozó (falusi és nem falusi) iskolákat. Tankönyvvel, bútorral, tanácsadással bemutató órákkal, tantervekkel, cserediákokkal, korrepetálással, közös táborozással segíthetik őket, és erősíthetik önmaguk közösségi szellemét.

Kórházi osztályok örökbefogadásánál nemcsak nagyvállalatok adományai kerülhetnének szóba (technikai felszerelések, gyógyszerek, stb.), hanem az is, hogy például egy-egy iskola vagy iskolai osztály vállalja azt, hogy rendszeresen látogatja egy-egy kórház krónikus osztályának vagy gyerekosztályának betegeit, beszélgetve, játszva velük, felolvasva nekik, elintézve ügyes-bajos dolgaikat, felkeresve rokonaikat. Szerencsére vannak már Magyarországon ilyen kezdeményezések. Lásd például a Csodalámpa Alapítvány munkásságát. Számos más formája is működik a társadalmi segítségnyújtásnak. Ilyen például a már említett Máltai Szeretetszolgálat Befogadó faluprogramja (Tarnabod), Tabán integrációs programja, Jelenlét programja (Pécs), Idősbarát lakásprogramja, a Magyar Ökuménikus Szeretetszolgálat család- és gyereksegítő programja, hajléktalanprogramja, romaprogramja, szenvedélybetegségeket segítő programja, a Katolikus Karitás és a Baptista Szeretetszolgálat Eu-támogatással működő élelmiszersegély-programja, és így tovább. Civilszervezetként aktív érdekvédő tevékenységet folytat – sok más mellett – a Nagycsaládosok Egyesülete, a Gyermekétkeztetési Alapítvány, a Szövetség az élő Tiszáért, a Menhely Alapítvány, működik a Kórházi Önkéntes Segítő Szolgálat és ezzel csak néhányat említettem a fontos és sokféle munkát végző civil szervezetek közül.

Különös figyelmet érdemelnek a hospice szolgálatok. Munkájuk áttekintéséhez és regionális-városi központjaik megtalálásához jó kalauz a Magyar Hospice-Palliative Egyesület A fogyatékoság is komoly forrása a társadalmi egyenlőtlenségeknek. Ezen a téren is sok szervezet és alapítvány működik. Igen fontosak a közvetlenül a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésén, a kisebbségek esélyeinek növelésén dolgozó szervezetek, alapítványok, például az Autonómia Alapítvány a Polgár Alapítvány az Esélyekért, a Védegylet, az Élőlánc Magyarországért és mások. Fontos szerepet játszik ezen a téren néhány nagy magánalapítvány is. Például Demján Sándor Csányi Sándor alapítványa, amelyek elsősorban a nehéz körülmények között élő tehetséges gyerekek iskolai pályafutását támogatják. „Komoly CSR tevékenység is folyik az országban. E tevékenység hatékonyságát erőteljesen növelni lehetne, ha szorosabb együttműködés alakulna ki a vállalatok, az állami és helyhatósági szervek, a civil szervezetek és az egyházak között” – írja a kérdés egyik kiváló szakértője, C. K. Prahala.

Vannak fontos új kezdeményezések is. A főváros egyik kerületében például már sikeresen működik a „Senior Mentor Program”, amelynek keretében nyugdíjasok vállalják diákok korrepetálását. Mindenki jól jár: a nyugdíjasok újra fontos és szép munkát végezhetnek, a gyerekek élvezik az odafigyelést, a segítséget, a személyes törődést.

Szerveződnek az országban az önfenntartó közösségek is (helyi élelmiszerellátás, vízellátás, közlekedés,

munkahely, stb.), és alakulóban van az élőfalú hálózat is. A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa 2009-ben *A fenntarthatóság előőrsei* címmel indított el az ökofalvakkal kapcsolatos önálló programot. Nagy jelentősége lehet és már van is a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésében a Nyíró András által 2008-ban indított WIFI Falu programnak, amelynek keretén belül már az első félévbe több mint száz nagyon szegény faluban szereltek fel routert és körsugárzó wifiantennát templomtornyokra, hidroglóbuszokra és máshova több ezer családnak téve ezzel lehetővé, hogy bekapcsolódjon az internet hálózatba.

Amerikai mintára nálunk is terjed az ügyvédek körében a „pro bono” tevékenység, vagyis az, hogy az ügyvédek és ügyvédi irodák munkaidejük bizonyos százalékában (Amerikában ez az öt százalékot is elérheti) térítés nélkül végzik rászoruló jogi képviselőket. De folytatnak pro bono tevékenységet más szakmák képviselői is (például az orvosok). Egyébként 2007-ben Budapesten rendezték meg az első Európai Pro Bono Fórumot. Van még bőven további, és nálunk még (részben) kihasználatlan lehetőségek is. Az úgynevezett „önsegítő csoportoknak” óriási jelentőségük van az emberi szenvedések enyhítésében (gyász, magány, betegség, drogfüggőség stb.). Amerikában és Nyugat-Európában széles körű, könnyen elérhető hálózatuk van. Az 1970-es, 80-as években Buda Bélának és kollégáinak kezdeményezésére nálunk is dinamikusan terjedtek ezek a csoportok. Az elmúlt egy-két évtizedben azonban megtört ez a lendület.

Újra kellene kezdeni, vagy fel kellene gyorsítani szerveződésüket. Meg lehetne és kellene újra vizsgálni a szociális földosztás lehetőségét mint a vidéki szegénység fokozatos felszámolásának és ezen belül többek között a romakérdés megoldásának egyik eszközét. Annak idején miért állt le vagy lassult le ez az elsősorban Bíró András nevéhez fűződő kezdeményezés? Hogyan lehetne feleleveníteni? Vagy nem kellene-e az olyan sikeres – bár a közelmúltban nehézségekbe ütköző – kezdeményezéseket felmutatni, és példájukból tanulni, mint mondjuk a Nógrád megyei Igriciben élő roma közösség uborkaültetvénye. Erdemes lenne utánanézni néhány EU-támogatás hazai felhasználásának is. Úgy tudom, például, hogy az EU a parasztgazdaságokban termelt almát feldolgozásának költségeit kilencvenszázalékos hozzájárulással támogatja. Portugália például szinte teljes egészében kihasználja ezt a lehetőséget. Az iskolatej- és iskolaalma-ellátást is támogatja az Unió. Magyarországon mi a helyzet ezekkel a programokkal?

Felmerül annak a kérdése is, hogy nem kellene-e újra megvizsgálni a mikrohitel-hálózat megszervezésének lehetőségét. Tudom, hogy mások itt a körülmények, mint Indiában vagy Bangladesben, de talán kidolgozhatók az adaptálás módszerei. Van a mikrohitelzésnek egy internetes formája is. Működik például egy nemzetközi honlap, a www.kiva.org ahol százával jelentkeznek a fejlődő országokból olyanok, akik mikrohitellel elkezdhetnének egy kis vállalkozást, és a hitelt nyújtók kiválaszthatják, hogy a sok száz vagy ezer jelentkező közül kinek, kiknek adnának húsz, ötven, száz dollárt. A KIVA csoport gyűjti a pénzeket, majd mikor összejön egy-egy projektre a szükséges pár száz dollár, átutalja a kérelmezőnek, és szigorú szerződések alapján behajtja a kamatokat – miközben rendszeresen informálja a kölcsönadókat (szöveges, fényképes beszámolókkal) arról,

hogy a vállalkozás hogyan alakul. Végül a kölcsönadott tőkét visszajuttatja a kölcsönzőknek.

Magyarországon 2005 és 2007 között az Autonómia Alapítvány és a Mikrohitel Rt. kezdeményezett egy mikrohitelprogramot, ez azonban nem volt igazán sikeres. Most Felcsuti Péter, Polgár András és Ujlaky András készít elő egy új programot, amelynek több esélye lehet a sikerre. A Raiffeisen Bank is indít egy hasonló kísérletet. Az egyik akadálya a gyorsabb indulásnak az, hogy az amerikai gyakorlattól eltérően a magyarországi szabályozás tiltja, hogy magánszemélyek kamatelvárással adjanak kölcsön, függetlenül a kölcsön vagy a kamat mértékétől.

Különösen fontos volna alaposan körülnézni a világban, mert az új típusú „charity”-nek, a kölcsönös segítség hálózatainak, a „társadalmi felelősségvállalásnak” sok tanulságos és sikeres formája van. Elsősorban az e-charity, vagyis az internetes segítőrendszerekre gondolok. Ezek bevezetése, a hazai viszonyokhoz illesztése új lendületet adhatna az ilyen típusú tevékenységeknek. Két-három példát említek.

(Folytatjuk)

SÜTŐ ZOLTÁN

A MAGYAR ŐSISÉG POZÍCIÓJA A METAFIZIKÁBAN ÉS VISZONYA A KERESZTÉNYSÉGHEZ

Az van, ami van

A fenténél rövidebb összetett mondatot kiötleni feltehetően lehetetlen. S első pillantásra a két tagmondat mintha tautológiát alkotna. Pedig nem, és egyébként ez a nagyon egyszerű mondat minden metafizika alapja. Ha kicsit változtatunk rajta, elkezd felfedni mélységét. Vegyük tehát ebben a formában: Csak az van, ami van.

Hosszabb lett, némi irányt kapott, s valóban, mintha keskeny résen bepillantást engedne önmagába, s mégis, vagy talán éppen ezért, az első forma a teljes.

– Miért is olyan lényeges ez a mondat?

Bizony azért, mert mióta a világ világ, az ember folyton azon töri a fejét, hogy mi is az, ami van. Mik is a csillagok? Mi is a Föld? Mi az ember? Vagy éppen: mi az Isten?

Időnként úgy néz ki, mintha eligazodnánk – például rájövünk, hogy a Földet a gravitáció tartja Nap körüli pályán – na de mi az a gravitáció?

– S ráadásul, ugyanaz a szent Nap az égen, egészen másnak látszik, egészen más jelentéssel bír egy geocentrikus világképben, mint egy heliocentrikusban. – És vajon a heliocentrikus világkép a végső és legérvényesebb világkép-e? Tehát az, amit valóságként érzékelünk, akár folytonosan változtathatja jelentését.

– Akkor hát az, ami van, nem is olyan egyszerű.

Márpedig az van, ami van – sőt, csak az van, ami van, és ami van, úgy nevezzük: valóság.

– Ki látja hát a valóságot?

– Ember látja-e a valóságot?

Bizony nem. Egyedül Isten látja a valóságot. A valóság az, amit Isten lát. Az ember csupán az igazságot látja. Az ember időnként igaznak bizonyul. Igyekszik feltárni a valóság bizonyos részeit, s amit megért, vagy megérteni vél, a feltárásban megismert törvény szerint kipróbálhatja, működtetheti, s ha állja a próbát, igaznak bizonyul. Az ember igazsága azonban kérészerű. Ha az idő ki sem is kezdi, más, teljesebb igazságok részévé válhat, s jelentéktelenségében eltűnik a szemek elől.

A valóság azonban az ami. Kérlelhetetlenül és kíméletlenül az ami. Isten látja a maga teljességében – nem látja,

sőt, nem is láthatja másnak, mint ami, vagyis azonos vele a maga teljességében. Ebben az értelemben pedig a valóság Isten számára is hozzáférhetetlen. Hisz számára, aki látja és azonos vele, éppen az ami.

Birodalmak, vallások, korszakok jönnek, mennek, de a metafizika örök. Vegyük például a történelemnek azt a különleges pillanatát, amikor kereszténység még éppen nem volt, és még csak a zsidók gondolták magukról, hogy nekik Isten, az Egyedülvaló már elárult minden lényegeset a világról, méghozzá szigorú törvényekben lefektetve, s ha valaki ismeri ezeket a törvényeket, többé nem sok gondolkodnivalója marad, hacsak nem a betartásuk maradéktalanságáról, mert ugye, Isten miképpen lenne vitatható.

És akkor, a napsütötte tájon, a felfelé szálló párák hullámzásában lassan élesedő körvonalakkal feltűnik egy ember, a Mester és néhány tanítványa – akik mivel foglalatostkodnak éppen? – Hát nem kalászt tépegetnek?

– Na de szombat van! – toporzékolnak a farizeusok.

Mire a Mester – akiről a farizeusok ekkor még nem tudták, hogy annyira veszélyesen mester, ami miatt utóbb kivégezni is kénytelenek lesznek – nem mentegőzni kezd, amiért rajtakapták a törvény megszegésén, jóllehet Mózes negyedik parancsolata napnál világosabban tiltja a szombatnapon végzett munkát, hanem nemes egyszerűséggel az Istentől eredőnek mondott törvényt kifogásolja meg. A törvény merevségével szembeállítja az élet valóságát, és megkérdi tőlük:

„Kicsoda közületek az az ember, akinek van egy juha, és ha az szombatnapon a verembe esik, meg nem ragadja és ki nem vonja azt?”

– Mit mond ezáltal Jézus Krisztus?

Nem kevesebbet, minthogy nincs az a törvény, amit az élet valósága felül ne írna. Vagyis, az élet valóságát nem lehetséges semmiféle törvénybe belekényszeríteni, hanem ellenkezőleg, az élet valósága, a valóság az, amire alázattal odafigyelve lehetőségessé válhat annak lényegét törvényben megfogalmazni. Nem a törvény van a valóság fölött, hanem a valóság a törvény fölött. Vagyis, az van, sőt, csak az van, ami van.

Jézus Krisztus vitája a farizeusokkal hordoz még egy mély és egyszerű üzenetet. Ugyanis éppen ő – a keresztény teológia szerint Isten fia, maga az inkarnálódott Isten – tagad meg minden tekintélyvelvet. Nem olyasmit mond a farizeusoknak, hogy „...márpedig drága barátaim, én vagyok Isten fia, vitának helye nincs...”, hanem érvel, vagyis bízik a józan ész belátó képességében. Ezzel pedig irányt mutat kétezer év óta mindannyiunknak, ha esetleg az ő tanítását akarnánk dogmává, törvénné merevíteni.

Istennek nincs dogmája. Isten van. Az embernek van dogmája, annak az embernek, aki nem ismeri azt, ami van.

Intézményi oldalról nézve a dogma szükséges és nélkülözhetetlen. Az intézmény általa határozza meg önazonosságát, vagyis, mint koordinációs pont, a dogma teszi lehetővé az intézményhez kapcsolódó mindenféle viszony kialakítását.

Az élő ember számára a dogma maga a halál. Ha az élő ember intézményi vagy személyi tekintély befolyására fogad el dogmát, többé nem él. Mivelhog sem ember és ember között, sem ember és Isten között szeretet létre nem jön dogma ismeretének jogán, hanem csakis a szeretetnek odaadott élet valóságában. Amint a nászban sem a nászról szóló tudás tesz boldoggá, hanem az átélés valósága, aminek az ember odaadja ma-

gát, ha egész addigi életével képessé tette magát az odaadásra. Ugyanúgy – legyen bár a legmagasabb isteni örökség – minden külső tudás, minden külső áldozat hiába, ha nem válik a személy méltóvá érlelt cselekedetévé.

Azért megkerülhetetlen mindezek megfogalmazása, mert ma, amikor az ősi hagyományokból ránk maradt értékek a megváltozott életben lassan érthetetlenekké válnak, periférikus tudattartományokba szorulnak, s általában az egész világból eltűnőfélben vannak, az önazonosságát kereső és eltűnni nem szándékozó magyarság különös dilemmával találja magát szemben. Egyrészt rá kell döbennie, hogy saját történelmét attól a hatalomtól tanulja, amely oly hatékonyan munkálkodik evilági eltüntetésén, másrészt pedig ugyanez a hatalom, az általa okított történelmen belül, az értékhozó hagyományt kereső tekintet számára csak az egyébként szintén eltűnő-félben lévő kereszténységig enged őseket észrevételezni. Ebben persze, a kereszténység is készséges partnere, mondván, hogy az Istennel kötött Újszövetséget megelőző pogány lét semmiféleképpen nem tartalmazhat olyasmit, amiről arcpirulás nélkül lehetséges lenne beszélni. Nemcsak azért csapda ez, mert a kereszténység előtti eleink megtagadásával megtöri azt az ősiségi láncolatot, amiből mi magunk vagyunk, hanem azért is, mert időközben a kereszténység is rendkívül kényes helyzetbe került, s az eredetileg isteni gondviselést, földi uralkodókat és birodalmaikat maga mögött tudó „...tegyetek tanítványokká minden népeket...” koncepciójával szemben immár épp szülőhazájában, Európában szorul ki leginkább a meghatározó gazdasági, hatalmi és szellemi tényezők közül. Ha pedig minden bántó szándék nélkül, csupán logikai alapon megengedjük magunknak a kereszténység európai eljelentéktelenedésének vízióját – Isten útjai ugyebár kifürkészhetetlenek –, az önazonosságát kereső magyarság végképp légüres térbe kerül. Mert a pogány önmagunkig vezető kapcsolat a keresztény elsüllyedéssel, már a keresztény önmegtagadás mentén sem lesz tovább követhető. Ilyen módon, teljesen levágva gyökereinkről, semmi sem ment meg bennünket az amerikanizálódástól, a világszabványba való beolvadástól. Ezért aztán, ha valaki a magyar ősiséggel a maga realitásában szeretne foglalkozni, nem kerülheti meg a kereszténységet, sőt bizonyos értelemben kénytelen a kereszténység rehabilitációjára vállalkozni, még akkor is, ha erre a kereszténység a legkevésbé sem tart igényt.

– Mi is az a valaha könnyűnek és ígéretesnek tűnő teher, amit a kereszténység oly szívesen vállalt magára, s ami mára az agyonnyomatás rémképével fenyegeti?

Nem más, mint az isteni kinyilatkoztatás birtoklása.

A Szentszék önképében az egyetemes (katolikus) egyház alapítója Jézus Krisztus, az Istenfiú, azaz maga Isten, következésképp az egyház tanítása lényegében Isten tanítása, rendelkezése pedig Isten rendelkezése. Ez az álláspont egészen a reformációig kétségbevonhatatlannak és hatékonyan bizonyult, ekkor azonban teret kapott az emberi lelkiismeret, s ez a kezdetben ártatlannak tűnő motívum, más felerősödő tudat-formákkal karöltve, fokozatosan átalakította az egyház eredeti pozícióját. Egyre nagyobb teret nyertek az igazság egyházon kívüli forrásai, s az önmagát Istennel azonosító egyházi szerep egyre nagyobb ballasztként kezdett működni, hiszen ha egy hivatalos egyházi álláspont tévedésnek bizonyult, az vagy az egyház Istennel való azonosságának cáfolataként, vagy egyenesen Isten tévedéseként vált értelmezhetővé.

A gyakorlat persze nem ilyen szofisztikált logika mentén alakult, mindenesetre mára az egyház önképében az abszolút jelleg egy feloldhatatlannak tűnő ellentmondáshoz

vezetett. Mégpedig azért, mert ha erről az abszolút jellegről az egyház lemondana, azzal lemondana teljes, önmagának vindikált eredeti funkciójáról – viszont jelenleg és egyre mélyülőbben, éppen ez az abszolút jelleg az, ami miatt minden tévedése súlyosan nehezedik tekintélyére, s ami miatt kompetenciájának elismertsége nemcsak evilági, de transzcendens vonatkozásban is mind nagyobb kilengésekkel inog.

Tisztelettel és szeretettel adózva a kereszténységnek azért az áldozatáért, a keresztény emberek tömegeinek azért az áldozatáért, aminek következményeként még e sötét mában is elérhetők, megismerhetők és jelenvalók az egyetemes transzcendens értékek. Továbbá napnál világosabban látva, hogy ezt a feladatot a kereszténység csak úgy tudhatta ellátni, ha világának egét tézisek, dogmák, spekulatív teológia védőhálója burkolva őrizte a végsőkig vitt eltökéltséggel. Mégis azonban, nekünk, akik saját valóságos gyökereinket keressük, immár túl kell látnunk ezen a művi hálón, és észre kell vennünk, hogy kissé kijebb ott következik a szabad ég, ott ragyognak a csillagok, mert nincs mit tenni, mégis-csak az van, ami van. Mert a kereszténységet mégis-csak emberek valósították meg, ilyenformán bármely pontjában tévedhet és bármely pontjában vitatható.

Isten egyetlen és nem vitatható megnyilatkozása pedig nem a kereszténység, hanem a teremtés. Fenti utolsó mondattal ismét belefutottunk a metafizikába. Ez a mondat ugyanis egy metafizikai tétel. Vagyis, a tézisek, dogmák és spekulatív teológián túli értelmi ég, mely minden erejével igyekszik a csillagokat a maguk valós ragyogásában érzékelni, nem más, mint a metafizika. A metafizika nem ellensége a kereszténységnek, hanem mértéke. A kereszténység metafizikai alapokon, metafizikán jött létre, az emberi szellem elsötétülési folyamatának egy pontján. A keresztény értékek nem a kereszténységgel jelentek meg a világban, hanem időtlenül vannak jelen a metafizikai őshagyományban.

Ha valaki eddig el tud jutni, módjában áll a kereszténységet is a maga valójában szeretni, és módjában áll ezer év távolából a kereszténység által pogánynak minősített őseink kezét is a maga szent valójában újra kezébe venni. Sőt, ebben a megközelítésben végre ki-simulhatnak a ráncok és elcsitulhatnak a viták I. István királyunk körül: vajon szent volt, vagy áruló?

És innen nézve – különös módon – mindegy már az a sok titok, ami a magyarság erőszakos krisztianizálásának motívumait körülveszi. Hiszen egyébként is: ki az, aki egy koronás fő döntésének indítékait, felelősségének súlyát rajta kívül átláthatná? Talán bizony ma, ezer év távolából minden nyikhajnak lehetősége lenne érvényes véleményt formálni egy király döntéséről?

– Emberek! Tessék végre tudomásul venni: ő volt a mi királyunk! Ő volt az, aki akkor egy személyben megjelenítette a magyarságot. Nem volt nála külön, mert ha lett volna, annak éppen abban kellett volna megnyilvánulnia, hogy belső harcban képes elkerülni a hátra szúrást, és nem tántorítja el idegen intrika sem.

– Ne tessék ábrándozni! Az van, ami van. Nekünk magyaroknak akkor éppen egy ilyen királyra futotta, s minden döntését csakis mély alázattal elfogadhatjuk. – Már azért is, mert a döntését követően ezer évvel, még mindig módunkban áll erről a döntésről diskurálni – tehát még mindig vagyunk. Tehát általa vagyunk. Egy királyi élet titkaiban pedig nem turkálhatunk. Mert áradásában és apadásában, boldogságában és gyötrelmében mindenkor vállalás, mindenkor áldozat érettünk, evilági

pokoljárása pedig minden máig ható döntésével és tévedésével is legalább oly mértékig szent, amennyire akármelyikünk valódi harcnak, valódi üdvösségnek, valódi kárhoznak kitett élete az. Ha ezt elfogadjuk végre, nem megalázkodunk, hanem felszabadulunk. Az Árpádok zászlaja újra ott lobog a szélben. Újra fogjuk őseink kezét. Mert túl pogányságon és kereszténységen ez az örökkévalóságon áthatoló magyar üzenet: az van – csak az van – ami van.

REMÉNYIK SÁNDOR LEFELE MENET MÁTÉ 17

1.

"Elváltozék..." Köntöse mint a hó.
Olyan szép, hogy már-már félelmetes, -
Mégis: a hegyen lakni Vele jó.
Maradni: örök fészket rakni volna jó.
De nem lehet. Már sápad a csoda,
Az út megint a völgybe lehalad,
Jézus a völgyben is Jézus marad,
De jaj nekünk!
Akik a völgybe Vele lemegyünk,
Megszabadított szemű hegy-lakók
Csak egy-egy csoda-percig lehetünk.
Elfelejtjük az elsápadt csodát,
És lenn, a gomolygó völgyi borúban,
Az emberben, a szürke-szomorúban,
Nem látjuk többé az Isten fiát.

2.

Testvérem, társam, embernek fia,
Igaz: a hegyen nem maradhatunk,
Igaz: a völgyben más az alakunk,
Nekünk lényegünk, hogy szürkék vagyunk.
Botránkozásul vagyok neked én,
És botránkozásul vagy te nekem,
Mégis: legyen nekünk vigasztalás,
Legyen nekünk elég a kegyelem:
Hogy láttuk egymás fényes arculatját,
Hogy láttuk egymást Vele - a Hegyen.

KLIMA SÁNDOR MIATYÁNK

Ne mondd azt, hogy mi,
ha önző vágyaidra gondolsz.
Ne mondd azt, hogy atyánk,
ha nem tudsz gyermekként viselkedni.
Ne mondd azt, hogy jöjjön el a te országod,
ha anyagi jólétre vágysz.
Ne mondd azt, hogy bocsásd meg a mi vétkeinket,
ha te nem tudsz megbocsátani embertársaidnak.
Ne mondd azt, hogy mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma,
ha nem gondolsz az éhezőkre.
Ne mondd azt, hogy ne vigyél minket a kísértésbe,
ha mindennap arra gondolsz.
Ne mondd azt, hogy ámen,
ha nem veszed komolyan e szavakat.

*Isten Országának építésében sikeres Új esztendőt
kívánunk a Koinónia minden kedves Olvasójának!
(Szerkesztőség)*